

**Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta**

Diplomová práce

Praha 2009

Nelli Echtnerová

**Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta**

Diplomová práce

**Význam, uplatnění a perspektiva pastoračních asistentů
v Pražské diecézi Církve československé husitské**

The Importance, Use and Prospect of Pastoral Assistants in Prague
Diocese of Czechoslovak Hussite Church

**Vedoucí práce:
doc. ThDr. Jiří Vogel, Th.D.**

**Autor:
Nelli Echtnerová**

2009

Poděkování vedoucímu práce

Děkuji svému vedoucímu práce, doc. ThDr. Jiřímu Vogelovi, Th.D., především za jeho ochotu a čas, který mi věnoval. Jeho rady a připomínky pro mě byly přínosem.

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Význam, uplatnění a perspektiva pastoračních asistentů v Pražské diecézi Církve československé husitské napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne 3. 8. 2009

Nelli Echtnerová

Klíčová slova v českém jazyce

Význam, Uplatnění, Kvalifikace, Perspektiva, Pastorační asistent

Klíčová slova v anglickém jazyce

Importance, Use, Qualification, Prospect, Pastoral Assistant

Anotace v českém jazyce

Diplomová práce se zabývá významem a uplatněním pastoračních asistentů v Pražské diecézi Církve československé husitské. Dále pak jejich kvalifikací a perspektivou. Nad významem a perspektivou pastoračních asistentů v Církvi československé husitské se autorka zamýšlí společně s vybranými představiteli církve. Pomocí výkazů práce jsou analyzovány oblasti nejčastějšího uplatnění pastoračních asistentů v Pražské diecézi Církve československé husitské. V části týkající se kvalifikace autorka mapuje situaci vzdělávání pastoračních asistentů a zabývá se kvalifikačními podmínkami, jež jsou kladeny na pastorační asistenty při jejich přijímání do služebního poměru. Všechny tematické oblasti diplomové práce jsou reflektovány v praktickém výzkumu, provedeném formou dotazníků mezi faráři a pastoračními asistenty Pražské diecéze Církve československé husitské. Výzkum je koncipován tak, aby bylo možno následně komparovat odpovědi obou skupin respondentů.

Anotace v anglickém jazyce

The diploma thesis deals with the importance, use, qualification and prospects of pastoral assistants in Prague Diocese of Czechoslovak Hussite Church. About the importance and prospect of pastoral assistants in Czechoslovak Hussite Church thinks the author together with selected heads of church. With the help of batch control sheet the areas of most frequent usage of pastoral assistants in Prague Diocese of Czechoslovak Hussite Church analyzed. In part concerning qualification the author sums up the situation of education of pastoral assistants and deals with the conditions of qualifications that are requested for the acceptance of pastoral assistants for duty. All topic parts of diploma thesis are reflected in practical survey arranged with the help of questionnaires among pastors and pastoral assistants of Prague Diocese of Czechoslovak Hussite Church. The survey is arranged in a way to compare the answers of both groups of respondents.

Obsah

ÚVOD	9
1. VÝZNAM PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ	11
2. UPLATNĚNÍ PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ	17
2.1. Práce s dětmi a mládeží	19
2.2. Práce se seniory	20
2.3. Práce v náboženské obci	23
3. KVALIFIKACE PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ	25
3.1. Význam kvalifikace	25
3.2. Kvalifikační podmínky pro přijetí pastoračních asistentů	26
3.3. Studijní obory	28
3.3.1. Předměty, které by neměly chybět ve studijních plánech pastoračních asistentů	29
4. PERSPEKTIVA PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ V CČSH	31
5. PRAKTICKÁ ČÁST	37
5.1. Rozbory a výsledky jednotlivých otázek dotazníků	38
5.1.1. Společné otázky	38
5.1.2. Otázky určené pastoračním asistentům	54
5.1.3. Otázky určené farářům	58
5.1.3.1. Srovnání odpovědí farářů	64
5.2. Závěrečné vyhodnocení praktické části	68
ZÁVĚR.....	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	73

Seznam zkratk

CČSH - Církev československá husitská

HITS – Husův institut teologických studií

HTF UK – Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

ÚVOD

Téma pastoračních asistentů v Církvi československé husitské je tématem poměrně neprobádaným. V CČSH (Církev československá husitská) se tímto tématem nejvíce zabývá Prof. ThDr. Zdeněk Kučera, přednosta naukového odboru Ústřední rady CČSH v Praze a bývalý děkan HTF UK v Praze, jehož myšlenky a teze jsou v této práci citovány. Pastorační asistenti se od svého vstupu do řad zaměstnanců CČSH v roce 2002 stali poměrně početnou skupinou a zejména v Pražské diecézi CČSH taktéž zaměstnanci hojně využívanými. Právě tyto dva faktory velice podstatně ovlivnily výběr tématu této diplomové práce. Dalším faktorem byl jistě fakt, že autorka práce je zaměstnancem Pražské diecéze CČSH a díky zaměření její profese především na personální otázky získala hlubší znalost problematiky pastoračních asistentů a dobrý přístup k potřebným údajům i respondentům výzkumu.

Práce je rozdělena do čtyř tematických celků – význam, uplatnění, kvalifikace, perspektiva. V prvním celku, tedy celku zabývajícím se významem pastoračních asistentů, nejprve autorka vysvětluje pojmy pastorační a asistence, následně pojednává o vývoji počtu pastoračních asistentů v CČSH. V závěru kapitoly jsou uvedeny pohledy vybraných představitelů CČSH na význam pastoračních asistentů.

Ve druhém celku autorka analyzuje výkazy práce pastoračních asistentů, na základě kterých určuje několik oblastí uplatnění pastoračních asistentů. Následně jsou vybrány tři základní oblasti, ve kterých se pastorační asistenti uplatňují, nebo ve kterých by mohli svou činnost rozvíjet.

Třetí celek se věnuje kvalifikaci. Jsou zde uvedeny kvalifikační podmínky, které musí v současnosti uchazeč splňovat, aby se mohl stát pastoračním asistentem v CČSH. Dále autorka mapuje možnosti studia pro pastorační asistenty a uvádí předměty, které by měly být obsaženy v učebních plánech oborů zaměřených na vzdělávání pastoračních asistentů.

Čtvrtý a závěrečný tematický celek se zamýšlí nad perspektivou pastoračních asistentů v CČSH. V tomto celku jsou podobně jako v kapitole zabývajícím se významem uvedeny názory a pohledy vybraných představitelů CČSH.

Podstatnou částí diplomové práce je část praktická, která je zaměřena na všechna témata diplomové práce, a ve které jsou porovnávány názory pastoračních asistentů a farářů na jednotlivé problémy.

K tématu není k dispozici mnoho odborných publikací, ať už česky psaných, či cizojazyčných, proto je práce postavena především na základech praktického výzkumu, který se sestával z praktických zkušeností autorky, konzultací, analýz dostupných podkladů ať už z pražské diecéze či úřadu ústřední rady CČSH a samotného výzkumu mezi faráři a pastoračními asistenty.

Za cíl si práce klade zmapovat a popsat situaci pastoračních asistentů v Pražské diecézi CČSH s důrazem na otázku jejich významu, uplatnění, kvalifikace a další budoucnosti.

1. VÝZNAM PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ

Podle Rutrleho může pastore existovat pouze na půdě křesťanství, neboť „*sama podstata křesťanství se vztahem člověka k Bohu tvoří charakteristické podmínky, předpoklady a rysy péče o lidskou osobnost a její nejvnitřnější život.*“¹ Pastore může být chápána jako „*zabývání se lidmi v konkrétních životních podmínkách, tedy v určité zemi, v určité dějinné situaci, v určitém historickém a kulturním kontextu. Jejím posláním je řešit konkrétní problémy konkrétních lidí ve světle a síle evangelia.*“² Nelze ji tedy zaměnit s péčí psychologickou, sociální či jinou péčí světskou či mimokřesťanskou.

Pastorační péče může být poskytována jen za předpokladu vzájemné důvěry mezi jednotlivými účastníky, tedy mezi poskytovatelem pastorační péče a jejím příjemcem. Aby mohla být poskytnuta kvalitní pastorační péče, musí poskytovatel pastorační péče velice důvěrně znát oblast, ve které působí (náboženskou obec, nemocnici, vězeňské zařízení, hospic apod.). Nauku o pastorační péči nazýváme poimenikou. Ta vymezuje pojem pastorační péče, její funkce, prostředky a úkoly.

Pojem „asistent“ je v současné společnosti velice hojně užíván. Jsou jím nazývány mnohé pracovní pozice. Asistentem je téměř vždy chápán pomocník, či odborný pracovník.

Spojíme-li tedy pojmy pastore a asistence dohromady, vznikne nám název „pastorační asistent“. Tento pojem „*je příbuzný názvu pastoral referent, který vznikl na půdě německého katolicismu. Označuje teologicky vzdělané služebníky církve, kteří vzhledem k ustanovením kanonického práva (především ženskému pohlaví) nemohou přijmout nižší - diákonské – svěcení.*“³

Můžeme říci, že pastorační asistent by měl být pomocníkem v duchovní správě. Mnozí pastorační asistenti mají také určitou odbornost, která může být přínosem pro pastorační péči. Pastoračního asistenta je tedy možno chápat také jako odborného

¹ RUTRLE, O.: *Základní problémy duchovní péče*, Svazek III, Praha: Blahoslav, 1940, s. 5-6.

² OPATRŇY, A.: *Pastore v postmoderní společnosti*, cit. 28. 7. 2009. Dostupné z www.pastore.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=104&sel_podtema=675&sel_text=1695.

³ KUČEROVÁ, J., KUČERA, Z.: *Pastorační asistenti – ano či ne?*, Český zápas, roč. 2003, č. 15.

pomocníka. V pojetí německého katolicismu je pastorační referent jakýsi doplňující článek, který má doplňovat svátostný a zvěstovatelský úřad kněží, jichž je nedostatek.

Přestože ze samotného názvu pracovní pozice vyplývá, že pastorační asistent by měl být spíše pomocníkem, než samotným vykonavatelem duchovní správy apod., v CČSH tomu tak není. „V naší církvi⁴ zaváděná služba pastoračního asistenta – jak již pojem naznačuje – odvozuje se z jiného prostředí a teologického pozadí. Řada našich náboženských obcí, především v pražské diecézi, přirozeným způsobem vrůstá či žije v současném vnitřně rozrůzněném a dynamickém životě, především ve městech, a jsou přijímána jako ohniska kulturního a sociálního dění a střediska mravních a náboženských podnětů a úkonů. Taková činnost přesahuje možnosti pojetí duchovenské služby jako funkce „jednoho muže (či ženy)“, jak to bylo obvyklé – a vzhledem ke státnímu souhlasu také jedině možné v uplynulém režimu. V nové situaci české „postmoderní společnosti“ se přirozenou cestou povaha duchovenského působení obohacuje o prvek představeného pracovního společenství aktivních a často i speciálně vzdělaných laiků, jejichž zájem neleží jen v oblasti hospodářské a správní, nýbrž je kulturní a duchovní.“⁵

Pastorační asistenti se od roku 2002, kdy byli v Ústavě CČSH zařazeni mezi zaměstnance církve, stali důležitou skupinou zaměstnanců. Především pak v Pražské diecézi CČSH, ve které jsou zaměstnány více než dvě třetiny všech pastoračních asistentů z celkového počtu v CČSH. Uplatňují se ve všech oblastech činnosti diecéze. Byli důležití při zakládání diecézních zařízení, zaměřujících se na činnost sociální, pedagogicko-poradenskou i vzdělávací a jsou dodnes platnými pracovníky těchto zařízení. Jsou také ceněnými pomocníky v náboženských obcích. Ať už jako pomocná síla či jako samostatný činitel. „Pastorační asistenti představují nový, vyšší prvek v aktivitách laického kolektivu, jehož duchovním správcem ve svátostném i organizačním smyslu je farář.“⁶

V ostatních diecézích CČSH však pastorační asistenti nejsou příliš využívanými zaměstnanci, přesvědčení o jejich užitečnosti zde nejspíš není příliš velké, nebo zde nejsou možnosti pro jejich využití. Možná také proto se objevuje v těchto diecézích nespokojenost s počtem pastoračních asistentů v diecézi pražské, který je dle některých názorů příliš

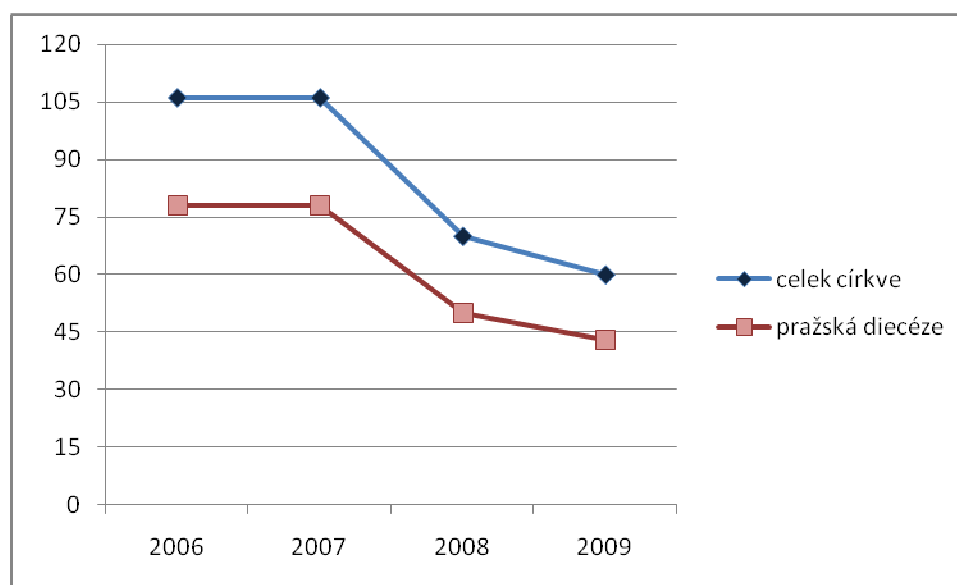
⁴ Myšleno v Církvi československé husitské.

⁵ KUČEROVÁ, J., KUČERA, Z.: *Pastorační asistenti – ano či ne?*, Český zápas, roč. 2003, č. 15.

⁶ tamtéž

velký. Pro ilustraci je uvedena tabulka č. 1. Z této tabulky je patrné, že počet pastoračních asistentů od roku 2006 klesá. Pokles počtu pastoračních asistentů v církvi je ovlivněn především poklesem počtu pastoračních asistentů v pražské diecézi. Dalo by se tedy říci, že pražská diecéze podléhá tlaku ostatních diecézí a snižuje počty svých pastoračních asistentů. Jiným důvodem ale může být změna pracovního zařazení pastoračního asistenta například na kazatele, či odchod pastoračního asistenta z jeho vlastní vůle.

Tabulka č. 1 – Vývoj počtu pastoračních asistentů od roku 2006 do roku 2009⁷

Údaje byly získány od přednostky II. (osobního) odboru úřadu Ústřední rady CČSH v Praze.

Na význam pastoračních asistentů se autorka tázala patriarchy CČSH ThDr. Tomáše Butty, biskupa Pražské diecéze CČSH ThDr. Davida Tonzara, Th.D., přednosty naukového odboru Ústřední rady CČSH v Praze Prof. ThDr. Zdeňka Kučery a členky diecézní rady Pražské diecéze CČSH a Ústřední rady CČSH v Praze RNDr. Ivany Macháčkové.

⁷ Údaje z let 2002, 2003, 2004, 2005 nejsou známy.

ThDr. Tomáš Butta:

„Činnost pastoračních asistentů souvisí s rozmanitostí služeb v církvi, jak můžeme číst ve svědectví Bible v listu Římanům 12, 3-8. V každé době má církev určité důrazy na svou stránku duchovní správy a některou tuto činnost zdůrazňuje. V období první republiky byl kladen důraz na výuku náboženství, a proto vedle duchovních působili také učitelé náboženství. Po druhé světové válce byl položen důraz na zvěstování, kázání, a tak se rozvíjí služba kazatelů - laiků. Dnes je zvláštní důraz položen na pastorační péči. Ať už individuální či skupinovou. Téma pastorační péče je živé. Je třeba, aby církev dokázala reagovat na potřebu doby – potřeba pastoračního vedení, rozhovoru, překonávání samoty, krizí člověka – v tom je pastorační péče velmi významná.“

ThDr. David Tonzar, Th.D.:

„Pastorační asistenti mají velký význam pro život náboženských obcí i celé církve. Jejich význam spočívá v možnosti částečného zastupování faráře v oblasti pastorační péče. Pro tuto činnost by měli být vybaveni znalostmi z oblasti pastorační péče a schopnostmi aplikovat tyto znalosti. Dále jsou motivačním prvkem pro faráře, kteří se častokrát mohli setkat při své službě s nezájmem a dalšími obtížemi. Pastorační asistent přichází do náboženské obce většinou s velkým nadšením. Střetává se zde tedy zkušenost faráře s nadšením pastoračního asistenta. Ideální tedy je, když v náboženské obci působí zkušený farář a nápady a novými znalostmi vybavený pastorační asistent. Problém je, pokud je někde sám pastorační asistent a jeho nadšení je postupnými dílčími neúspěchy snižováno. V tu chvíli je třeba, aby ho podpořil právě zkušený farář, který již toto zná a pomůže pastoračnímu asistentovi překonat zklamání. Pastorační asistent vždy musí mít při sobě někoho zkušenějšího. Je dobré vytvořit určitý tým v náboženské obci, ve kterém by působil pastorační asistent specializovaný na pastorační péči, farář, který by byl garantem pastorační činnosti asistenta. Dalším členem týmu by mohl být také kazatel, případně katecheta. Základem je, aby na farářích vždy působil více lidí než jeden, aby si mohli být navzájem oporou. Je to velmi důležité například pro modlitební život.“

Prof. ThDr. Zdeněk Kučera:

„Tradiční pochopení farností jako vymezeného celku území (παροικια, latinizováno na paroecia, později parochia = diecése, později farnost), spravovaného osobou, požívající výhod státních úředníků (státní funkce – dnes svatby, právní výsady - dnes služba v nemocnicích, věznicích, v armádě a ochrana - plat od státu), jež bylo na území ČSR zohledněno i po vydání zákona o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností čis. 218/1949, problematizované v sedmdesátých letech 20. stol, dnes nachází zejm. v očích sociologů nové uznání (američtí sociologové: i když lidé nechodí na bohoslužby, budova kostela je upozorňuje na existenci duchovního a náboženského rozměru; moderní člověk nechodí pro žádnou potřebu příliš daleko - kostel má být dostupný v okruhu kilometru). Z hlediska teologů, klasický model vyžaduje - vzhledem k poslání církve jako celku - doplnění institucemi nadparochiální duchovní správy a - v ohledu parochiálním - podporu faráře v jeho (vzhledem k předchozímu období měšťanské společnosti), komplikované současné činnosti v rámci společnosti, jež postrádá obecně uznávané vědomí o morálních a společenských pravidlech a specializaci úseků duchovní správy. Obě hlediska směřují k pochopení duchovní správy jako týmové práce, řízené v činnosti církví vzdělaným odborníkem, tj. teologem, s praxeologickým zaměřením v součinnosti s asistenty, schopnými podpořit faráře (ad – sistere = státí při někom, osobně podpírat a pomáhat) a asistenty, kteří jsou schopni s teologickým cílovým zřetelem vykonávat specializované služby, jako je činnost ekonomická, technická, správně-organizační, učitelská a vychovatelská, umělecká, zdravotnická apod. Základní význam působení pastoračních asistentů představuje krok k týmové práci, jíž se učí faráři jakožto vedoucí místního týmu a učí se i biskupové jako vedoucí diecésních (ústředního) týmů. Dalším krokem je diferenciaci, specializaci úseků duchovní správy parochiální i nadparochiální.

Asistenti tedy nejsou „čekateli“ na místo faráře, ani „malí, omezení faráři“, nýbrž mají plně obsazenou a vytíženou funkci, ať již podpůrnou nebo specializovanou.“

RNDr. Ivana Macháčková:

„V současné době by se církev bez pastoračních asistentů neobešla. Faráři jsou velmi vytížení a je jich relativně málo. Nemají tedy čas věnovat se všem lidem. Pastorační asistenti by se tedy měli věnovat těm členům obce, kteří mají zájem a potřebují pomoc. Někdy se říká, že církev nahrazuje sociální služby. Sociální služby jsou dnes finančně omezené a leccos si například staří lidé nemohou dovolit a je to pro ně výrazné snížení kvality života. Zde si myslím, že by pastorační asistenti mohli pomáhat. Měla by k tomu patřit i duchovní činnost. Hlavní úlohou pastoračních asistentů by bylo docházení za členy církve, kteří již nemohou docházet do náboženské obce (například by vedli biblické hodiny v domácnosti). Dále by pastorační asistenti měli vypomáhat v rodinách, kde je hodně dětí.“

Shrnutí:

Dle patriarchy CČSH ThDr. Tomáše Butty spočívá význam pastoračních asistentů především v jejich přínosu církvi v oblasti rozmanitosti služeb, které i díky nim může církev lidem poskytovat a může tak reagovat na potřeby současné doby. Biskup ThDr. David Tonzar, Th.D. zase vidí význam pastoračních asistentů v možnosti částečného zastupování faráře a dále mají dle jeho názoru pastorační asistenti význam jako motivační prvek pro faráře. Jako ideální shledává utvoření týmu v každé náboženské obci, který by sestával z faráře, pastoračního asistenta, případně kazatele či katechety. Právě týmovou práci zmiňuje v souvislosti s významem pastoračních asistentů také prof. ThDr. Zdeněk Kučera, dále pak podobně jako patriarcha CČSH shledává jako důležitý přínos pastoračních asistentů k diferenciaci a specializaci duchovní správy. RNDr. Ivana Macháčková hovoří v souvislosti s významem pastoračních asistentů především o jejich konkrétním uplatnění, které by mělo být dle jejího názoru především ve službách sociálních. Ze všech výpovědí je zřejmé, že vybraní představitelé CČSH shledávají pastorační asistenty jako významné pro práci CČSH.

2. UPLATNĚNÍ PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ

Přestože Řád duchovenské služby CČSH hovoří o uplatnění pastoračních asistentů především ve službě sociální a pastorační, je uplatnění pastoračních asistentů různorodé a široké. Patriarcha CČSH ThDr. Tomáš Butta k této skutečnosti dodává: „V Řádu duchovenské služby není zcela jasně specifikována tato činnost, aby se mohlo reagovat na potřebnou situaci, podmínky.“ Pastorační asistent se může uplatnit v oblasti duchovní péče, v sociální oblasti, taktéž může konat činnosti misijní, vzdělávací, ale také administrativní. Nenahrazuje činnost faráře ani jáhna, kazatele nebo katechety na profesně nižším stupni, nýbrž profesně plní funkci laického apoštolátu.⁸

Náplň práce pastoračního asistenta bývá dána několika faktory:

- specifickými potřebami dané oblasti
- potřebami náboženské obce, případně vikariátu či diecéze, ve které má pastorační asistent působit
- odborností a předchozí praxí pastoračního asistenta

Pastorační asistenti pracují s lidmi všech věkových kategorií a sociálních vrstev. Pracují také s lidmi z rizikových skupin, jako jsou bezdomovci, lidé závislí na drogách, alkoholu, gambleři apod.

Všichni pastorační asistenti mají povinnost odevzdávat každý měsíc výkaz práce. Výkaz práce musí být potvrzen příslušným farářem, vikářem. Pokud pastorační asistent není zaměstnán v náboženské obci, potvrzuje výkaz práce vedoucí odboru, pod který pastorační asistent spadá. Z celkového počtu 41 pastoračních asistentů, kteří jsou zaměstnáni v pražské diecézi, odevzdává pravidelně výkazy práce 25 pastoračních asistentů, tedy zhruba polovina. Z tohoto počtu je zřejmé, že mnoho pastoračních asistentů nedodrжуje svou pracovní povinnost odevzdávat pravidelně výkaz práce.

Z dostupných výkazů práce bylo zjištěno analýzou výkazů odevzdaných v období leden 2009 až červen 2009, kolik procent činnosti věnují v průměru pastorační asistenti dané oblasti. Oblasti činnosti byly rozděleny do šesti skupin:

⁸ KUČEROVÁ, J., KUČERA, Z.: *Pastorační asistenti – ano či ne?*, Český zápas, roč. 2003, č. 15.

1. pastorační
2. administrativní
3. sociální
4. práce s dětmi a mládeží
5. odborná
6. ostatní

Do oblasti pastorační se řadí především pastorační návštěvy a rozhovory. Oblast administrativní nepotřebuje bližšího vysvětlení, práce v této oblasti je zaměřena především na administrativní činnost spojenou s chodem náboženské obce, spadá sem například i zpracování účetnictví. Do oblasti sociální byly zahrnuty veškeré činnosti zaměřené na pomoc sociálně slabším skupinám a potřebným. Práce s dětmi a mládeží je taktéž oblast, jejíž náplň je zřejmá ze samotného názvu. V oblasti odborné činnosti je obsažena výuka, vyhledávání grantů a dalších finančních prostředků, výzkum a vědecká činnost, činnost v odborných diecézních zařízeních (např. Pedagogicko-psychologické poradně Pražské diecéze CČSH) a další činnosti vyžadující speciální odbornou způsobilost. Ostatní činností je míněna především manuální práce – údržba sboru a dalších prostor.

Tabulka č. 2 – Procentuální vyjádření zastoupení jednotlivých činností v práci pastoračních asistentů

Druh činnosti	Průměrné zastoupení činnosti
Pastorační	19%
Administrativní	16%
Sociální	12%
Práce s dětmi a mládeží	26%
Odborná	16%
Ostatní	11%

2.1. Práce s dětmi a mládeží

Děti a mládež jsou skupinou obyvatelstva, které se pastorační asistenti pražské diecéze hojně věnují. Jak bylo uvedeno v tabulce č. 1, 26 % činnosti pastoračních asistentů je věnováno právě této skupině.

Pražská diecéze má několik zařízení, která se orientují na děti a mládež. V některých těchto zařízeních působí pastorační asistenti.

Tabulka č. 3 – Zařízení zaměřená na práci s dětmi a mládeží

Zařízení zaměřená na vzdělávání	Sociálně zaměřená zařízení
Církevní základní škola a mateřská škola Archa	Dětský domov Husita
Církevní husitská základní umělecká škola Harmonie	Pedagogicko-psychologická poradna Pražské diecéze CČSH
	Nízkoprahový klub Husita

Zařízení, ve kterých působí pastorační asistenti:

- Církevní základní škola a mateřská škola Archa je školou, která svým kurikulem propojuje základní a mateřskou školu. „*Filozofie školy vychází ze základních křesťanských principů. Dítě je přijímáno jako dar, je respektována jeho jedinečnost i s jeho schopnostmi a vývojovými možnostmi. To umožňuje individuální vzdělávání dětí nadaných i integraci dětí zdravotně znevýhodněných.*“⁹ V tomto vzdělávacím zařízení působí dvě pastorační asistentky. Jedna na pozici učitelky mateřské školy a asistentky pedagoga, druhá na pozici učitelky základní školy.¹⁰
- Pedagogicko-psychologická poradna Pražské diecéze CČSH byla zřízena již před devíti lety. Svým dětským klientům nabízí služby speciálního pedagoga a psychologa. V případě potřeby mohou rodiče dětí využít právní služby (nejčastěji se jedná o

⁹ Církevní základní škola a mateřská škola Archa, *Výroční zpráva za rok 2008*.

¹⁰ tamtéž

problematiku svěřování dětí do péče, rozvodových řízení apod.).¹¹ V tomto zařízení působí čtyři pastorační asistenti.

- Nízkoprahový klub Husita je volnočasovým centrem, které se zaměřuje na děti ze sociálně slabých a jinak znevýhodněných rodin pražské městské části Praha 3 Žižkov. Klub nabízí dětem příležitost „zapojit se do nového „zdravého“ kolektivu, rozvinout své schopnosti a dovednosti pomocí zde nabízených činností a aktivit a začít budovat kvalitnější budoucí život, než jaký je obvyklý v prostředí, ve kterém se zpravidla pohybují. Klub je otevřen ve všední dny kromě pátku od 14 do 18 hodin, pro děti od 6 do 26 let.“¹² Do klubu mohou docházet také rodiče dětí a vyhledat pomoc v oblasti sociální i psychologické. V tomto zařízení působí čtyři pastorační asistentky.

2.2. Práce se seniory

V době stále se zvyšujícího počtu seniorů vzrůstá také potřeba zvýšené péče o tuto skupinu lidí. Na tuto skutečnost reaguje i Pražská diecéze Církve československé husitské a mnoho jejích pastoračních asistentů a duchovních se práci se seniory věnuje. „Zatímco v roce 1975 činil počet osob starších šedesáti let 350 miliónů a v roce 1983 už 460 miliónů, odhaduje se, že se v roce 2025 zvýší na 1121 miliónů lidí. To znamená, že perspektivně bude 13,7 procenta osob z celkového počtu světové populace starší šedesáti let.“¹³

Jedním ze zásadních problémů stáří je ztráta sociálních kontaktů, pocit osamělosti, nadbytečnosti. V tomto období často více než v jiných životních obdobích člověk pocítí potřebu sounáležitosti, porozumění, začne více přemýšlet o spirituální rovině života, klade si otázky o smyslu života. Právě v této době získává na významu církevní společenství.

¹¹ Dostupné z www: <http://husiti.cz/poradna-psyche/nase-nabidka.html> (cit. 23. 7. 2009)

¹² Dostupné z www: <http://husiti.cz/npk/index.php?page=onas1> (cit. 23. 7. 2009)

¹³ HAŠKOVCOVÁ, H.: *Fenomén stáří*, Praha: Panorama, 1990, s. 119.

- „Návštěva bohoslužeb, biblické hodiny a event. i jiné aktivity v rámci církevního společenství nabízejí známé a srozumitelné intelektuální podněty a poskytují starému člověku smysluplnou náplň jeho života.
- Církevní společenství je významnou součástí sociální identity. Dává starému člověku určitou sociální roli, kterou stáří neznehodnocuje.
- Spirituální sounáležitost s ostatními farníky má trochu jiný charakter než běžný kontakt, tento vztah je užší a privilegovanější. Bratři a sestry jsou bližšími právě sdílením této zkušenosti.“¹⁴

Senioři často nachází v Bohu pocit jistoty, bezpečí, jakési útočiště v osamělosti. Dle Vágnerové právě účast na bohoslužbě, či soukromá modlitba skýtají celkové uvolnění a pocit podpory. Může se jednat o pocit sounáležitosti s Bohem.

Stárnutí bychom mohli definovat jako „věkové období začínající v současné západní kultuře v 60 – 65 letech, kdy lidé odcházejí do důchodu. Někteří z nich pak mají větší spotřebu zdravotní péče nebo postupně ztrácejí soběstačnost. Jen menší část lidí dožívajících se 80 let je zdravá a soběstačná. Neplatí však obecně, že každý starý člověk je bezmocný, nemocný, depresivní, trpí poruchami paměti a pohybového ústrojí. Je lepší obecně popisovat psychické a tělesné změny ve stáří jako jejich úbytek. Individuální kompetence jsou totiž vždy významnější než fyzický věk.“¹⁵

Období stáří můžeme dělit několika způsoby. Vágnerová dělí stáří do dvou období: 1. období raného stáří (60 – 74 let), 2. pravé stáří (75 let a výše). Světová zdravotnická organizace zase na období tři: 1. rané stáří (60 – 64 let), 2. vlastní stáří (65 – 89 let), 3. dlouhověkost (90 a více let).

Na území pražské diecéze bylo v červnu roku 2001 Diakoníí a misíí Církve československé husitské otevřeno středisko Horizont – penzion pro seniory. „Posláním Horizontu je poskytovat komplexní sociální péči, služby a pomoc především seniorům a dospělým občanům s mentálním i fyzickým postižením, kteří nepotřebují nepřetržitou zdravotnickou pomoc a péči.“¹⁶ Středisko poskytuje tři druhy služeb: stacionář,

¹⁴ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*, Praha: Portál, 2000, s. 507.

¹⁵ MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce I*, Praha: Portál, 2003, s. 227.

¹⁶ Horizont - penzion pro seniory, střediska Diakonie a misie Církve československé husitské, *Výroční zpráva za rok 2008*, s. 3.

pečovatelskou službu a penzion s pečovatelskou službou. Jako zástupkyně pražské diecéze je ve středisku ustanovena vikářka vikariátu Praha venkov Mgr. Jarmila Kučerová. Ta zde vede pravidelné biblické hodiny a zajišťuje i další duchovenskou péči o klienty penzionu. V případě nutnosti ji zde zastupuje pastorační asistentka. Více pastoračních asistentů pražské diecéze se ve středisku neuplatňuje.

Pražská diecéze se také snaží pečovat o své duchovní - seniory ve výslužbě. K tomuto účelu má být zřízeno Pastoračně-misijní středisko Jana Milíče v diecézním objektu v Borovnici. Cílem projektu by mělo být zapojení farářů seniorů do aktivního života církve, zkvalitnění života duchovních ve výslužbě, začlenění bohoslovců do církevní praxe a života, předávání zkušeností církevní mládeži a bohoslovcům, praxe pro bohoslovce, aktivní zapojení duchovních ve výslužbě do modliteb.

Tabulka č. 4 – Počty seniorů v Pražské diecézi CČSH

Skupina seniorů	Počet seniorů v dané skupině
Senioři v aktivní službě	45
Senioři ve výslužbě	23
Počet příslušníků CČSH v pražské diecézi ve věku 66 let a výše	9873

Údaje byly získány z analýzy výkazů duchovní správy všech vikariátů pražské diecéze za rok 2008 a údajů personálního oddělení Pražské diecéze CČSH.

Z tabulky č. 3 můžeme vyčíst, že počet seniorů v aktivní službě je v pražské diecézi poměrně velký, tvoří 22 % ze všech zaměstnanců diecéze. Duchovní senioři, kteří jsou již ve výslužbě, jsou skupinou seniorů, která vyžaduje větší pozornost. Jedná se totiž často o lidi, kteří celý svůj život věnovali službě církvi, nemají tedy rodinu a ve stáří se po odchodu ze služby mohou ocitnout zcela osamoceni. Církev tedy musí poskytovat pomocnou ruku i těmto sestrám a bratřím. Celkem tvoří senioři přibližně 41 % ze všech příslušníků CČSH. Jedná se tedy o skupinu, na kterou by církev měla klást důraz při své práci obzvláště. Právě k tomuto by byli ideálními pastorační asistenti, kteří by byli dostatečně vzděláni v oblasti gerontologie.

2.3. Práce v náboženské obci

Mnoho pastoračních asistentů se uplatňuje ve službě přímo v náboženské obci. Vypomáhají farářům s úkony administrativními a úkony souvisejícími se správou náboženské obce (např. účetnictví, evidence věřících, jednání na úřadech apod.), pastoračními (návštěvy farníků) a dalšími jako jsou např. pomoc při přípravě bohoslužby, svátosti apod.

Aby mohly náboženské obce rozvíjet svou činnost, konat různé akce a taktéž důkladně spravovat své majetky (především kostely a sbory), musí hledat i jiné zdroje financování. Tedy usilovat o získání peněz z evropských fondů, grantů apod. S touto agendou často také vypomáhá pastorační asistent.

V neposlední řadě bývá pastorační asistent často také morální oporou faráři. Je jeho pomocníkem nejenom po stránce čistě pracovní, ale také duchovní. Farář se mnohdy může ocitnout ve stresové situaci a pastorační asistent může být faráři jakousi „spřízněnou duší“. Toto uvádí i respondent z řad farářů v provedeném výzkumu, kde odpovídá na otázku, ve kterých oblastech by měli pastorační asistenti působit: „... *spřízněná duše na faře, v práci i modlitbě.*“

Velice nemilým trendem pro současnou CČSH je neustále klesající počet duchovních v církvi. Stále častěji se tak stává zastupujícím správcem náboženské obce pastorační asistent. Příkladem takovýchto obcí jsou například: náboženská obec Bílina, Městec Králové, Praha 5 – Košíře aj.

V takto spravovaných náboženských obcích v podstatě pastorační asistent obstarává všechny záležitosti týkající se chodu a života náboženské obce, nemůže ale samozřejmě vykonávat činnosti, které připadají pouze vysvěcenému knězi, případně jáhnovi.¹⁷

¹⁷ Povinnosti a práva faráře a jáhna jsou uvedeny v § 2, odst. 3 a § 6, odst. 4 *Řádu duchovenské služby Církve československé husitské*, přijatém církevním zastupitelstvem, konaným ve dnech 8. a 9. 10. 2004 a vyhlášený v Úředních zprávách č. 2/2004 ze dne 31. 10. 2004. Schválen na 4. zasedání VIII. sněmu CČSH 25. června 2005 v Praze a vyhlášen v Úředních zprávách č. 4/2005 ze dne 25. 6. 2005 jako prováděcí církevní předpis k Ústavě Církve československé husitské. Novelizován církevním zastupitelstvem dne 6. 12. 2008 a vyhlášen v Úředních zprávách č. 5/2008 ze dne 10. 12. 2008.

Nelze ale říci, že by náboženská obec nepřítomností stálého duchovního strádala. Není to sice ideální stav, ale působení mnoha pastoračních asistentů se velmi osvědčilo. Dokázali obnovit náboženské obce, které již byly bez aktivních věřících, bez pravidelných bohoslužeb apod. Příkladem mohou být bohoslužebná střediska v Mutějovicích a Krupé, která pastorační asistent založil. V současnosti dochází pravidelně na bohoslužby v Mutějovicích osm lidí a v Krupé čtyři stálí členové, dalších patnáct zde dochází na pravidelné biblické hodiny.¹⁸ Čísla se možná mohou zdát nepříliš vysoká, opak je ale pravdou. Pro současnou CČSH, která musí bojovat s úbytkem věřících, je získání celkem dvanácti nových členů a dalších patnácti sympatizantů ve dvou náboženských střediscích úspěchem.

¹⁸ Tyto údaje jsou získány ze statistik a přímo od pastoračního asistenta působícího v obou střediscích
PhDr. Jana Krška.

3. KVALIFIKACE PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ

3.1. Význam kvalifikace

Aby mohl pastorační asistent kvalitně vykonávat svou službu, musí mít dostatečnou kvalifikaci, znalosti a zkušenosti. Kvalifikační požadavky pro pastorační asistenty jsou diferencovány. Na pastorační asistenty, kteří mají působit v administrativě, jsou všeobecně kladeny menší nároky na znalosti teologické., naopak „*předpoklady a podmínky kvalifikace osob pro výkon duchovní péče dělíme na objektivně náboženské a subjektivně lidské. Důraz se klade na odbornou přípravu i odborné vzdělání, v některých církvích i na pastorační trénink.*“¹⁹

Vzhledem k postavení církve v současné společnosti v České republice není pro ni jednoduché najít kvalifikované zaměstnance, kteří budou ochotni vykonávat svou službu v ne zcela ideálních podmínkách. Počínaje nedostatečným finančním ohodnocením (nástupní plat se pohybuje v závislosti na předchozí praxi v rozmezí 10 – 11 tisíc), nedostatečným vybavením na samotnou pracovní činnost konče. Diverzifikace nároků na pastorační asistenty je tedy v současné době nutná.

Konkrétní oblast, ve které by měl pastorační asistent působit, by měla předem jasně určit, jakou kvalifikaci by měl mít. Toto vyplývá i z výzkumu provedeného mezi duchovními a pastoračními asistenty v Pražské diecézi CČSH. Respondenti z obou skupin z větší části u otázky „Jaké předměty by měli dle Vašeho názoru pastorační asistenti studovat?“ zadržely více odpovědí, převážně pak kombinaci předmětů teologických, sociologických a psychologických. Často se také objevil názor, že kvalifikace by měla být odpovídající budoucí náplni práce. Tedy, pokud by se měl pastorační asistent zabývat převážně administrativní činností, nemusí být vzdělán v psychologii, či sociologii, ale spíše v oblasti práce na počítači apod.

¹⁹ SALAJKA, M.: *Sylabus praktické teologie*, Praha: Husův institut teologických studií v Praze, 2005, s. 76.

3.2. Kvalifikační podmínky pro přijetí pastoračních asistentů

Kvalifikační podmínky pro přijetí pastoračního asistenta byly v CČSH blíže specifikovány prof. ThDr. Zdeňkem Kučerou v publikaci *O povolání a přípravě duchovních a církevních pracovníků*. V tomto dokumentu jsou uvedeny „normy a metodické instrukce, které byly přijaty a schváleny církevním zastupitelstvem 9. 6. a 8. 12. 2007. Ústřední rada Církve československé husitské v České republice ve smyslu čl. 46 odst. 1 Ústavy CČSH na základě usnesení č. 4.2/87 ze dne 9. 2. 2008 vyhlašuje tyto normy a metodické instrukce v Úředních zprávách a na Úřední desce s účinností od 1. března 2008. Tímto výnosem pozbývají platnosti všechny dosavadní předpisy v oblasti přípravy a kvalifikace duchovních a předpisy vztahující se k asistenční službě, pokud odporují vyhlášeným normám. Ústřední rada zavazuje sebe i příslušné církevní orgány a všechny činitele k jejich naplňování v odpovědnosti vůči Pánu církve.“²⁰

Tento text se tedy stal obecně závazným pro přijímání nových zaměstnanců. „Pro pastorační asistenty v asistenční činnosti při výkonu charitativní a sociální práce či v dalších oblastech, jak do nich církve vstupuje, je nepominutelnou školskou kvalifikací složení řádné maturitní zkoušky a úspěšné absolvování řádného studia HITS²¹, popř. na akreditovaném církevním kursu.“²²

Z výše zmíněného tedy vyplývá, že základním předpokladem pro přijetí pastoračního asistenta do služby v CČSH je středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou a následné teologické vzdělání, které by mělo obsáhnout teologické minimum potřebné pro následnou službu.

Každý žadatel o službu v církvi také musí absolvovat zkoušku před církevní komisí. „Zkouška pro výkon církevní asistenční činnosti koná se před tříčlennou až pětičlennou komisí, jmenovanou církevním zastupitelstvem na návrh ústřední rady CČSH. Předsedá jí patriarcha (nebo jím pověřený biskup) a tvoří ji kvalifikované osoby s nejméně

²⁰ *O povolání a přípravě duchovních a církevních pracovníků*, Praha: Církve československá husitská, 2008, s. 2.

²¹ Husův institut teologických studií

²² *O povolání a přípravě duchovních a církevních pracovníků*, Praha: Církve československá husitská, 2008, s. 11.

desetiletou zkušeností v duchovní správě náboženské obce z řad učitelů UK HTF²³, HITSu a akreditovaných církevních kursů. Jejím virilním členem je laik, kvalifikovaný aktivní účastí na náboženském životě a odborným vzděláním v oblasti humanitní, školské, společenské nebo zdravotnické. O výkonu zkoušky se vede zápis a vydá se o ní kandidátovi osvědčení. Evidencí kandidátů a organizací zkoušek je pověřen Úřad ústřední rady CČSH.“²⁴

Právě zkouška před církevní komisí je často diskutovanou podmínkou přijetí do služebního poměru.²⁵

Žadatel tedy musí splnit tři kvalifikační podmínky:

1. středoškolské vzdělání ukončené maturitou
2. absolvování teologického minima (HITS, HTF UK, církevní akreditované kurzy)
3. zkouška před církevní komisí

Přestože se v této kapitole pojednává především o kvalifikačních podmínkách přijetí, je třeba také zmínit základní osobnostní předpoklady pro službu v církvi. Salajka uvádí, že náboženská obec (a vedení církve) očekává od „pastýře stáda“, kterým může i být v některých případech i pastorační asistent, aby byl bezúhonný a dobropověstný, svědomitý a čestný, střídmy a rozvážný, pozorný a vlídný, vědoucí jak je třeba si počínat v Božím domě (1Tm 3).“²⁶ Aby bylo možno rozpoznat tyto kvality, jsou pro přijímání pastoračního asistenta uvedeny tyto podmínky:

- dodání doporučení k přijetí od rady starších náboženské obce, ve které bude pastorační asistent působit, nebo do které pastorační asistent pravidelně dochází
- pohovor se zástupcem diecézní rady (většinou s biskupem)
- pohovor v Pedagogicko-psychologické poradně Pražské diecéze CČSH
- účast na jednání diecézní rady, kde má být přijetí schváleno
- účast na jednání ústřední rady, kde má být přijetí schváleno

²³ Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

²⁴ *O povolání a přípravě duchovních a církevních pracovníků*, Praha: Církev československá husitská, 2008, s. 12.

²⁵ Více v kapitole 6. Praktická část.

²⁶ SALAJKA, M.: *Sylabus praktické teologie*, Praha: Husův institut teologických studií v Praze, 2005, s. 76.

„Základně důležité je, aby tyto asistenti dostali dary Ducha svatého od zbožnosti až po skromnost, chápali svoje poslání jako službu Kristu v naší Československé církvi husitské, měli církev a svoje poslání rádi, respektovali svého představeného faráře jako vnitřní i vnější autoritu, byli jím posilováni, vedeni a vzděláváni.“²⁷

3.3. Studijní obory

Z dokumentu O povolání a přípravě duchovních a církevních pracovníků jasně vyplývá, že jsou dvě základní instituce, ve kterých by se měli pracovníci církve či uchazeči o službu v církvi vzdělávat:

- Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, která byla státem zřízena v roce 1990 pro uchování a rozvíjení husitské tradice i pěstování husitského bohosloví a vzdělání kněží této konfese.²⁸
- Husův institut teologických studií, který byl zřízen Církevním zastupitelstvem Církve československé husitské na jaře roku 2003 jako církevní právnická osoba, která je určena především pro teoretickou a praktickou teologickou přípravu pro výkon budoucího povolání katechetů, pastoračních asistentů, kazatelů.²⁹

Ani jedna z těchto institucí nenabízí specializovaný studijní obor, který by byl zaměřen výhradně na vzdělávání pastoračních asistentů.

Takovýto studijní obor můžeme nalézt pod názvem Pastorační asistence jen jediný v České republice a to na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zde se připravují na své budoucí povolání katoličtí pastorační asistenti. Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy nabízí studijní obor Pastorační a sociální práce, ten však není přímo zaměřen na pastorační asistenci jako takovou. Jeho zaměření je spíše sociální.

²⁷ KUČEROVÁ, J., KUČERA, Z.: *Pastorační asistenti – ano či ne?*, Český zápas, roč. 2003, č. 15.

²⁸ *O povolání a přípravě duchovních a církevních pracovníků*, Praha: Církev československá husitská, 2008, s. 3.

²⁹ Dostupné z www: <http://www.hits.zde.cz/>, poslední aktualizace 3. 3. 2008 (cit. 29. 7. 2009).

3.3.1. Předměty, které by neměly chybět ve studijních plánech budoucích pastoračních asistentů CČSH

V provedeném výzkumu se autorka tázala na předměty, které by měli pastorační asistenti studovat. Obě skupiny respondentů, tedy jak pastorační asistenti, tak faráři, shodně odpověděli, že studium by mělo být zaměřeno především na vzdělání v oblasti teologie, psychologie a sociologie.

Studium pastoračních asistentů by mělo být zaměřeno tedy převážně tímto směrem. Předměty bychom mohli rozdělit do čtyř základních bloků:

1. teologický blok
2. psychologicko-sociální blok
3. blok filozofie, religionistiky
4. blok ekonomicko-praktický

Blok teologický by měl obsáhnout teologické minimum, které by pastoračnímu asistentovi poskytlo základní rozhled v jednotlivých teologických disciplínách, počínaje teologií praktickou, biblickou, chybět by jistě neměla ani systematická teologie, církevní právo, církevní historie. Například teologická propedeutika, úvod do biblických studií, dějiny dogmatu, dějiny CČSH, základy církevního práva apod.

V bloku psychologicko-sociálním by měli pastorační asistenti získat znalosti především z disciplín psychologických a sociální práce. Například základy psychologie, vývojová psychologie, gerontologie, metody sociální práce apod. Měli by absolvovat také psychoterapeutický výcvik.

Blok filozofie a religionistiky by měl zajistit základní rozhled pastoračních asistentů v oblasti filozofie a religionistiky. Jednalo by se o studium například antické, středověké a novověké filozofie, základů religionistiky apod.

Blok ekonomicko-praktický by připravoval pastorační asistenty na jejich praktickou činnost v rámci náboženské obce. Studenti by byli seznámeni se základy účetnictví, hospodaření a administrativy, kterou je třeba v rámci správy náboženské obce vykonávat. Pastorační asistent by měl během svého studia také načerpat zkušenosti přímo v náboženské obci. Toto by mohlo probíhat v rámci povinné praxe.

Náplň studia pastoračního asistenta by měla především reflektovat, ve kterých oblastech se pastorační asistenti v CČSH nejčastěji uplatňují, případně uplatnit mohou.

4. PERSPEKTIVA PASTORAČNÍCH ASISTENTŮ V CČSH

Jak už sám název kapitoly napovídá, budeme se zde zamýšlet nad perspektivou pastoračních asistentů v CČSH. Zamýšlet se zde bude nejen autorka, ale také někteří představitelé církve, kterých se autorka dotazovala dvěma otázkami. Byly to:

1. Myslíte si, že se bude v budoucnu potřeba pastoračních asistentů zvyšovat? Prosím zdůvodněte svou odpověď.
2. Pokud dojde v budoucnu k vyrovnání státu s církvemi a církve začnou hradit mzdy svých zaměstnanců ze svých prostředků, myslíte, že to bude mít vliv na počet pastoračních asistentů v církvi?

Na tyto otázky se autorka ptala patriarchy CČSH ThDr. Tomáše Butty, biskupa Pražské diecéze CČSH ThDr. Davida Tonzara, Th.D., přednosty naukového odboru Ústřední rady CČSH v Praze prof. ThDr. Zdeňka Kučery a členky diecézní rady Pražské diecéze CČSH a Ústřední rady CČSH v Praze RNDr. Ivany Macháčkové.

ThDr. Tomáš Butta:

„Není dořešená otázka finančního vyrovnání státu a církvi. Nedá se očekávat nárůst počtu pracovníků církve, tedy ani pastoračních asistentů. To souvisí s celkovou personální strategií církve. Potřeba pastoračních asistentů je, ale je otázkou, zda by některé činnosti nemohly být konány dobrovolníky. V církvi mělo dobrovolnictví vždy tradici.“

ThDr. David Tonzar, ThD.:

Odpověď na otázku č. 1:

„Mé přání by bylo, aby se počet pastoračních asistentů zvyšoval, protože věřím, že se počet pastoračních asistentů bude odvíjet od počtu věřících, a že počet věřících se bude zvyšovat. Naším cílem musí být předávat vše dobré každému člověku, ne jen vytvořit určitou kvalitní uzavřenou skupinu. Kvalita i kvantita musí jít ruku v ruce, protože Ježíš Kristus neříká, jděte jenom k někomu, ale říká, jděte ke každému člověku. Předpokládám,

že po dalších dvaceti letech, kdy bychom měli nastoupit standardní proces rozšiřování jak počtu věřících, tak počtu zaměstnanců by měl být pastorační prvek převeden i na laiky dobrovolníky. Pastorační asistent by pak mohl vést skupinku dobrovolníků, kteří budou také po určitém zaškolení provádět pastorační služby. Možná se nějaký čas bude počet pastoračních asistentů snižovat, ale nakonec, věřím, že ke zvýšení dojde a to tlakem zdola, kdy bude počet věřících tak vysoký, že bude potřeba pastoračních asistentů stále vyšší.“

Odpověď na otázku č. 2:

„Část církve se domnívá, že by počet služebníků církve měl být snížen. Já si naopak myslím, že toto je pouze přechodné období. Věřím, že v současné době k odluce státu a církvi nedojde, protože církev není v současnosti připravená ani ekonomicky ani mentálně k tomu, aby sama spravovala svůj majetek. Nicméně pokud by k tomuto došlo, vše by souviselo s obětavostí a s životem lidí pro Krista. Pokud bude v náboženské obci například sto věřících, kteří zvěstují evangelium ve svém městě, pak nemám strach, že by církev neměla finanční prostředky. Možná, že se teď příliš ubíráme tím směrem, kolik nám vynese hospodářství církve. Je třeba ubírat se směrem, jak oslovit člověka, jak mu poskytnout to, co skutečně potřebuje. Ten člověk následně dá svůj majetek církvi sám. Církvi, které důvěřuje, se kterou on žije a jejíž majetek i on sám spravuje. Je třeba demokratického systému kontroly, musíme ho postupně oživovat, očišťovat. Člověk tak může získat důvěru k církvi, jelikož bude znát, co se stalo s každou korunou v ní. Stejně tak, pokud mi pastorační asistent pomůže, nebo pomůže někomu z mých blízkých, pak rád půjdu a poskytnu finanční prostředky konkrétně na činnost onoho pastoračního asistenta apod. Je ale potřeba času, abychom mohli společnost vychovat a vysvětlit jí, že církev je stejně tak potřebná jako škola, policie, lékař apod., že vedle učitele a lékaře musí být také farář, který dá člověku spirituální život, který byl v minulých čtyřiceti letech nahrazen ideologií (marxismus-leninismus). Dnes byla tato ideologie ztracena a je nastolena jakási nová ideologie tržního prostředí – chovej se tak, aby ses měl dobře (v materiálním smyslu) a bylo zcela zapomenuto, že každý člověk potřebuje v životě ideál. Je třeba lidem opět ukázat Ježíše Krista, aby ho mohli opět poznat a uvěřit.“

Prof. Zdeněk Kučera:

Odpověď na otázku č. 1:

„Nároky postmoderní společnosti na postavení teologa vedly v r. 1990 HTF - jako děkan v letech 1990 - 1992 a 2000 - 2004 jsem se jako první a zprvu jediný z děkanů teologických fakult maximálně angažoval (viz Dr. Kunštát v dějinách UK, kde hovoří o tzv. alternativní teologické fakultě) na rozšiřování studijních programů. Pokud platila koncepce „teologického kmene“ a rozšiřujících oborů, byla studijní látka zřetelně strukturovaná a metodicky zvládnutelná pro vyučující i studenty. Koncepce dvouoborového studia, prosazovaná později, přinesla vedle nesporných zisků pro kvalifikaci studentů – tehdy obecně přijímanou, dnes místy problematizovanou - i nepopíratelné ztráty zvládnutí látky i duchovní formace. Rostoucí nároky na svědeckou výraznost faráře i na jeho řídicí schopnosti kladou nové výzvy vůči HTF a jejím učitelům i na požadavky církevní zkušební komise na kandidáty duchovenské služby. Ne všichni absolventi HTF – ač vzdělaní a zbožní – mají schopnost vést farnost (vikariát, či jinou jednotku církve) – mohou se však dobře uplatnit v podpoře vedoucího pracovníka nebo ve specializovaných službách. Tak jako se v justici volá po odborně vzdělaných úřednících (bez klasického vzdělání v obojím právu) a medicíně uplatňují stále více rehabilitační (i jiní) terapeuti, absolvující jinou fakultu než lékařskou, platí i pro činnost církevní hledat a školit podpůrné a specializované pracovníky duchovní správy, jejichž kvalifikace a služební charakteristika“ asistentů“ bude plná a konečná.

V tomto ohledu záleží nezastupitelná funkce HITS, právě tak jako v uvedení do praxe absolventů HTF a celoživotním vzdělávání církevních pracovníků. Zřízení „Justičního institutu“ ukazuje nutnost i možnost školicího střediska církve. Naznačená cesta může být chápána jako směrodatná, pokud CČSH bude kráčet v tradici církve otevřené, misijní, lidové a k současnosti zaměřené. Jestliže nastoupí cestu, směřující k sektářství, asistenty nepotřebuje. Existence a rozvoj asistentké služby je jedním z fenoménů vůči společnosti otevřené tradice CČSH.“

Odpověď na otázku č. 2:

„Pokud jde o vztah stát a církev, vede do budoucnosti cesta modernizace uspořádání, jež má své východisko v prvorepublikánském programu svobodná církev ve

svobodném státě. Politologické východisko ČSR chtělo zavést a zaručit kooperaci mezi státem, církvemi a společností. To nebylo snadné jak pro stát, otvírající státotvornou republikánskou tradici ani pro tradiční církve, jež často mentálně i politicky setrvaly na feudální tradici. Domnívám se, že stát by v duchu této tradice měl nést náklady na personalie, tak jako je tomu dosud a církev by měla z tohoto požadavku vycházet. Hospodaření církví – i v době, kdy měla výnosy z půdy a lesů - bylo vždy dotováno z prostředků státních. Církve a náboženské společnosti (moderně řečeno) od úsvitu organizace města a státu, plnily nezastupitelnou funkci, nenahraditelnou jinou institucí. O tom nejnověji svědčí práce německého filozofa J. Habermase a sociologa N. Luhmana a ze strany USA S. Huntingtona a F. Fukuyamy.

Stát a církev se nutně stále „vyrovnávají“ – stát i demokratický, má tendenci zavazovat i svědomí a církev si přivlastňovat mocenské atributy státu – a v tomto napětí jest hledat dobro pro společnost.“

RNDr. Ivana Macháčková:

Odpověď na otázku č. 1:

„Každá velká obec by měla mít pastoračního asistenta. Menší obce také, třeba na nižší úvazek. Obávám se, že v budoucnu nebude dostatek kněží a toto bude muset církev řešit. Některé činnosti, které činí faráři, budou muset být přesunuty na pastorační asistenty. Ti by měli být dostatečně vzdělaní. Jejich význam nejspíš poroste, pokud bude klesat počet kněží v církvi. Pastorační asistenti by tedy konali jakousi zástupnou roli.“

Odpověď na otázku č. 2:

„Pokud k vyrovnání státu s církvemi dojde a církev nebude mít dostatek finančních prostředků na mzdy farářů i pastoračních asistentů, samozřejmě dostanou přednost kněží. K tomuto by ale dojít nemělo. Církev by měla se svými finančními prostředky zacházet tak, aby byl dostatek finančních prostředků na mzdy tolika zaměstnanců, aby mohla církev dál žít. V některých obcích by mohli vypomáhat dobrovolníci, ale vzhledem k současné ekonomické situaci by toto bylo bohužel velice obtížné. Toto je problém především státu. Církve se do budoucna bez dobrovolnické činnosti neobejdou.“

Shrnutí:

Patriarcha CČSH neočekává nárůst počtu pracovníků církve, tedy ani pastoračních asistentů. Co se týče vyrovnání státu a církvi, toto ještě není dořešeno. Otázkou ale je, zda by některé činnosti, které dnes vykonávají pastorační asistenti, nemohly být konány dobrovolníky, jelikož dobrovolnictví mělo v CČSH vždy tradici. O dobrovolnictví hovoří v jiných souvislostech i biskup pražské diecéze. Ten zmiňuje, že by pastorační asistenti mohli být v budoucnu koordinátory skupin dobrovolníků, kteří by poskytovali pastorační pomoc. Biskup vyjadřuje přání, aby došlo ke zvyšování věřících v církvi a ruku v ruce s tímto došlo ke zvyšování počtu pastoračních asistentů v CČSH. Pokud by došlo k odluce státu a církve, na což v současné době dle jeho názoru není CČSH připravena, vše by souviselo s obětavostí lidí pro Krista. Přednosta naukového odboru Ústřední rady CČSH v Praze prof. ThDr. Zdeněk Kučera pojednává o potřebě dostatečně kvalifikovaných pastoračních asistentů, hovoří o plné a konečné kvalifikaci. Upozorňuje na nutnost dostatečně kvalifikovaných pracovníků, díky nimž bude moci být CČSH otevřenou církví vůči společnosti. Pokud by tak nečinila, hrozilo by jí sektářství. Co se týče odluky státu a církvi, nikdy by dle jeho názoru k úplné odluce s ohledem na tradici dojít nemělo. Stát by měl nést náklady na personál tak, jako je tomu dosud. RNDr. Ivana Macháčková vidí souvislost mezi počtem pastoračních asistentů a počtem duchovních. Pokud se bude počet duchovních snižovat, což očekává, bude se počet pastoračních asistentů zvyšovat. Je třeba, aby byli dostatečně kvalifikovaní. Dojde-li k vyrovnání státu s církvemi a církev bude muset hradit mzdy svých zaměstnanců ze svých prostředků, musí dle RNDr. Macháčkové církev udělat vše pro to, aby mohla platy svých zaměstnanců uhradit. Pokud by tomu tak nebylo, samozřejmě by měli přednost duchovní před pastoračními asistenty.

Na perspektivu pastoračních asistentů v CČSH se autorka také dotazovala ve výzkumu, který provedla mezi faráři a pastoračními asistenty Pražské diecéze CČSH. Otázka byla zaměřena především na odhadovaný počet pastoračních asistentů v budoucnosti. Převážná většina respondentů očekává zvyšování počtu pastoračních asistentů. Očekávání je jistě spojeno i se skutečností, že většina také považuje současný počet pastoračních asistentů za nedostačující.

Z výše uvedeného je zřejmé, že pastoračních asistenti jsou důležitou skupinou služebníků církve v CČSH. Snižování jejich počtu není předpokládáno, někteří očekávají i nárůst jejich počtu. Počet pastoračních asistentů v CČSH bude jistě ovlivněn počtem věřících v církvi, počtem duchovních a také potřebami doby a společnosti.

Co se týče budoucího uplatnění asistentů, k velkým změnám nejspíš nedojde. Budou i nadále působit jak pastoračně, tak i v sociální oblasti. Administrativní podpora náboženských obcí bude jistě také zapotřebí. Zajímavou možností do budoucna je uplatnění pastoračního asistenta jako koordinátora dobrovolníků, kteří by konali pastorační službu. Velice důležitá je v současné době a bude i v budoucnu spolupráce pastoračních asistentů s faráři a tvorba týmů v rámci náboženských obcí.

5. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část diplomové práce je primárně založena na výzkumu provedeném mezi dvěma skupinami zaměstnanců Pražské diecéze CČSH. První skupinou respondentů byli pastorační asistenti, druhou skupinou byli faráři. Všichni respondenti byli v krátkém úvodu k dotazníku informováni o anonymitě dotazníku a o jeho účelu. Dotazníky pro obě skupiny se lišily jen částečně. Cílem byla především komparace pohledů farářů a pastoračních asistentů na danou problematiku. Výzkum proběhl kvantitativní formou, a to formou dotazníku. Oblast výzkumu, tedy Pražská diecéze CČSH, byla zvolena z důvodu lepší dostupnosti k respondentům. V pražské diecézi jsou také zaměstnané téměř dvě třetiny všech pastoračních asistentů v CČSH.

Dotazník byl distribuován pouze jedním způsobem - osobním předáním, doprovázeným osobní prosbou o vyplnění. Důvodem byla celková neochota dotazovaných vyplňovat dotazník, ať už je určen k jakémukoli účelu, způsobená především velkým administrativním zatížením náboženských obcí, tedy převážně pastoračních asistentů, farářů, příp. kazatelů, kteří v náboženských obcích působí. Každý rok se zvyšuje požadavek na množství vyplněných formulářů, dokumentů, dotazníků a přímo úměrně s tímto se zvyšuje i neochota duchovních, kazatelů a pastoračních asistentů další dotazníky vyplňovat. Oslovit respondenty emailem nebylo zcela ideální, jelikož poměrně velká část zaměstnanců pražské diecéze s internetem nepracuje. Volba osobního oslovení se ukázala jako velmi dobrá. Převážná většina oslovených dotazník vyplnila a mnoho z nich dokonce vyjádřilo zájem o výsledky výzkumu. Mnozí byli potěšeni nad tím, že se otázkou pastoračních asistentů v CČSH někdo zabývá. Osobní přístup k respondentům byl velmi časově náročný, byl ale také zvýhodněn zaměstnáním autorky výzkumu přímo v místě výzkumu, tedy v Pražské diecézi CČSH. Pokud by tomu tak nebylo, přístup k respondentům by byl vzhledem k velikosti oblasti výzkumu podstatně ztížen.

Celkem bylo vybráno 28 dotazníků od pastoračních asistentů a 27 dotazníků od farářů. Procentuálně vyjádřeno, výzkum byl proveden u 68 % pastoračních asistentů a 48% farářů z celkového počtu zaměstnaných v pražské diecézi.

Sekundárním prvkem praktické části diplomové práce jsou pak rozhovory s patriarchou CČSH, biskupem Pražské diecéze CČSH, přednostou naukového odboru úřadu Ústřední rady CČSH v Praze a členkou Diecézní rady Pražské diecéze CČSH a Ústřední rady CČSH v Praze. Výsledky těchto rozhovorů jsou uvedeny přímo v jednotlivých kapitolách diplomové práce.

V diplomové práci byly také využity analýzy výkazů práce pastoračních asistentů. Přestože odevzdávání výkazů práce je povinné pro všechny pastorační asistenty a kazatele, disciplína odevzdávání výkazů práce bohužel není příliš velká. Analýza tedy nemohla být provedena na výkazech práce všech pastoračních asistentů pražské diecéze, ale pouze u převážné většiny.

5.1. Rozbory a výsledky jednotlivých otázek dotazníků

Jak už bylo uvedeno v úvodu k praktické části, výzkum byl prováděn mezi dvěma skupinami zaměstnanců pražské diecéze (mezi faráři a pastoračními asistenty). Dotazníky jim určené se lišily jen z části. Nejprve jsou tedy vyhodnoceny společné otázky pro obě skupiny. Otázky, které byly kladeny jen jedné skupině, jsou vyhodnoceny následně.

5.1.1. Společné otázky

1. společná otázka: „Ohodnoťte prosím postavení pastoračních asistentů v CČSH.“

Touto otázkou mělo být zjištěno, jak hodnotí své postavení v rámci celku církve pastorační asistenti a naopak jak na postavení pastoračních asistentů pohlíží faráři. Pastorační asistenti jsou totiž druhou nejpočetnější skupinou zaměstnanců Pražské diecéze CČSH a skupinou, která byla zavedena do struktur CČSH až v roce 2002. Pracovní zařazení pastorační asistent je tedy poměrně nové a vyvolává rozdílné reakce v řadách církve. O tomto také svědčí usnesení VIII. řádného sněmu Církve československé husitské

číslo II b z 26. 1. 2008, kde bylo rozhodnuto, že pastorační asistenti a kazatelé se již dále nebudou moci účastnit diecézních shromáždění a církevních sněmů. Tím byli pastorační asistenti a kazatelé zcela zřetelně odlišeni od zbytku zaměstnanců církve, tedy farářů a jiných duchovních. Ztratili tímto usnesením například možnost volit představitele církve, jako jsou biskupové, patriarcha.

Na základě osobní zkušenosti autorky výzkumu bylo očekáváno, že hodnocení postavení pastoračních asistentů nebude příliš pozitivní, spíše bude inklinovat k hodnocení negativnímu.

Jako forma odpovědi byla zvolena tzv. Likertova škála, přičemž hodnocení probíhalo na pětistupňové škále, kdy číslo 1 znamenalo výborné postavení a číslo 5 postavení velmi špatné.

➤ **Výsledky:**

Tabulka č. 5:

	Pastorační asistenti	Faráři
Celkem mělo odpovědět	28	26
Celkem odpovědělo	28	24
Hodnotilo číslem 1	3	1
Hodnotilo číslem 2	2	8
Hodnotilo číslem 3	13	11
Hodnotilo číslem 4	7	1
Hodnotilo číslem 5	2	2
Jiné hodnocení	0	1 (3,5) ³⁰
Průměrné hodnocení	3	2,8

➤ **Komentáře k odpovědím:**

- „Odpověď neznám.“
- „Zatím dobré, vzhledem k tomu, že mohou být odměňováni ze státních prostředků a nemusí sloužit bez nároku na plat.“

³⁰ Číslo před závorkou znázorňuje počet odpovídajících, číslo v závorce samotné hodnocení.

- Farář/farářka, který/-á nemá ve své náboženské obci pastoračního asistenta, na tuto otázku neodpověděl/-a a připsal/-a komentář: „*Pro tuto otázku je třeba se s jejich³¹ prací seznámit.*“

➤ Závěr:

Z výše uvedeného je zřejmé, že celkově pastorační asistenti i faráři shledávají postavení pastoračních asistentů jako průměrné. Je zde jen mírná odchylka. Hypotéza, která očekávala spíše negativní hodnocení, se tedy nepotvrdila.

2. společná otázka: „Souhlasíte s kvalifikačními podmínkami, které musí pastorační asistent splňovat:“

Tato otázka směřovala ke zjištění, zda kvalifikační podmínky stanovené v současnosti jsou vyhovující a zda s nimi zaměstnanci církve souhlasí.

Respondenti měli tři varianty odpovědi: ANO, NE, ČÁSTEČNĚ. Pro komplexnější zjištění a upřesnění odpovědi, byla otázka doplněna prosbou o zdůvodnění odpovědi. Jednalo se tedy o otázku polootevřenou.

➤ Hypotéza:

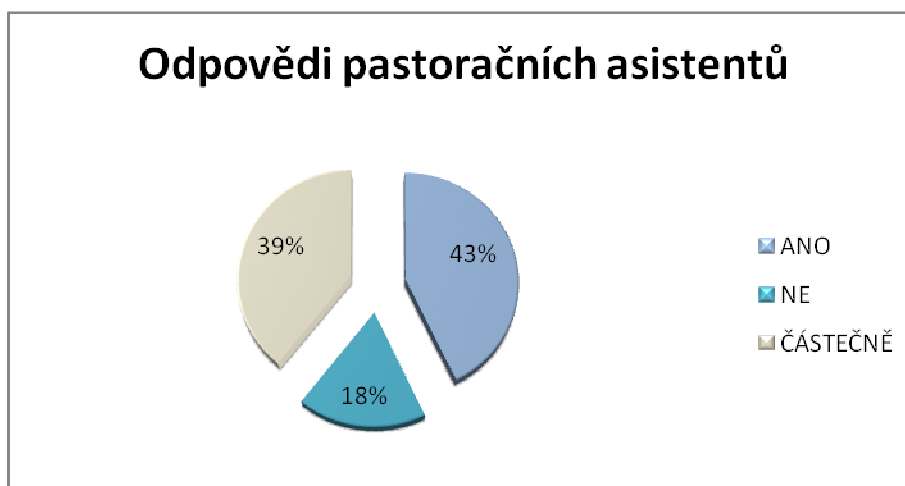
Odpovědi budou vyvážené. Nebude zcela zřetelné, zda většina pastoračních asistentů či farářů souhlasí s podmínkami kvalifikace. Hypotéza je založena na osobní zkušenosti autorky.

➤ Výsledky:

Z celkového počtu 28 odpovědí pastoračních asistentů bylo odpovězeno: 12x ANO, 5x NE a 11x ČÁSTEČNĚ. Procentuálně vyjádřeno:

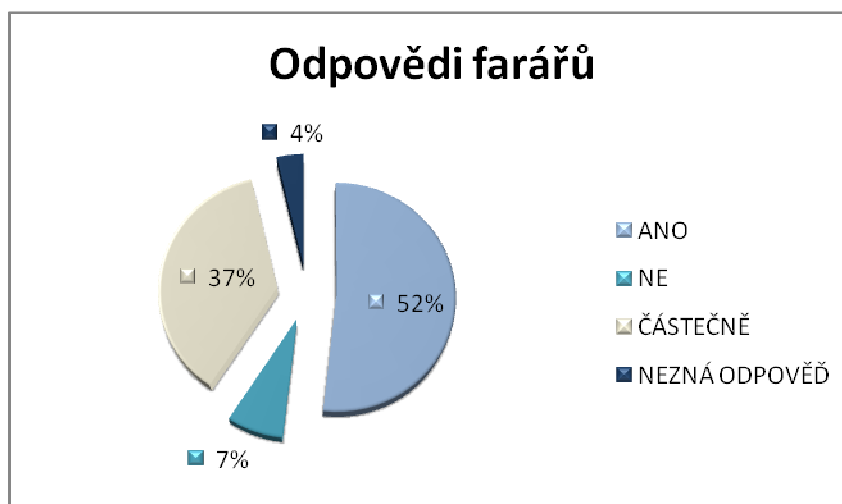
³¹ Míněno s prací pastoračních asistentů.

Graf č. 1:

Z celkového počtu 27 odpovědí farářů bylo odpovězeno: 14x ANO, 2x NE a 10x ČÁSTEČNĚ, 1x neznám odpověď. Procentuálně vyjádřeno:

Graf č. 2:

➤ Zdůvodnění odpovědí:

Faráři odpovídající „ANO“:

- „Pokud budeme nárokovat zvýšení kvalifikace, tak budeme bojovat s nedostatkem zájemců.“
- „Pro každé zaměstnání – službu je třeba mít určité vzdělání, vědomosti.“

- *„Základní kvalifikaci vidím především v živé, spontánní účasti na životě obce, nehledící především na osobní prospěch. Není na závadu výkon civilního zaměstnání!“*
- *„Studium na HITS vidím jako uspokojivé. Navíc zkouška před církevní komisí. Dovzdělávání se týká všech, tedy i farářů ...“*

Farář odpovídající „NE“:

- *„Měli by se více specializovat – dle konkrétního budoucího poslání pastoračního asistenta v konkrétní náboženské obci.“*

Faráři odpovídající „částečně“:

- *„Duchovní základ je na místě, v některých případech jsou požadavky nadbytečné.“*
- *„Vidím jako nadbytečné, aby člověk s VŠ vzděláním v určitém oboru musel skládat kvalifikační podmínky pro pastorační asistenty.“*
- *„Nějaké nároky jsou nutné, ale ty zkoušky před církevní komisí jsou zpochybňující fakultu.“*
- *„Teologické vzdělání ano, ale není potřeba v rozsahu nároků na duchovního. Větší důraz na sociální a zdravotní vzdělávání (psychologické, právní atd. dle zaměření práce pastoračního asistenta).“*

Pastorační asistenti odpovídající „ANO“:

- *„Je nutné, aby pastorační asistent byl alespoň částečně vzdělán v teologii a ostatních souvisejících oborech. Zejména v pastoraci, liturgice a schopnosti kázat.“*
- *„Jistě je třeba kromě živé osobní víry mít také alespoň základní teologický rozhled, který dle mé vlastní zkušenosti víru spíše posiluje a je k dobrému.“*
- *„Studium by mělo být dobrovolné a ne podmínkou ke služebnímu poměru.“*
- *„Musí mít alespoň základní teologické vzdělání, když jsou zaměstnanci církve.“*
- *„Považuji je za dostatečné, teologické minimum by mělo být podmínkou.“*
- *„Teologické minimum by měl absolvovat každý.“*
- *„Prokáže své schopnosti a své přesvědčení.“*

Pastorační asistenti odpovídající „NE“:

- *„Pokud má uchazeč již teologické minimum, proč ještě dělat zkoušky z teologie? Přílišná administrativa.“*
- *„Znám více uchazečů, kteří podmínky splňují, pracují léta jako dobrovolníci, přesto jsou odmítáni (ale pracují-li zadarmo, tak se to hodí). Navíc jsou tyto podmínky pouze povrchní a platí jen pro někoho.“*

Pastorační asistenti odpovídající „částečně“:

- *„Myslím, že skládat zkoušku a zároveň muset studovat HTF či HITS je zbytečné. Tedy -> zrušit zkoušku.“*
- *„Nesouhlasím s testy teologie, jelikož je podmínkou mít teologické vzdělání.“*
- *„Zbytečně moc se bazíruje na splnění teologických předmětů ve větším rozsahu.“*
- *„Někdy se lpí na přesném naplňování podmínek. Když nejsou zcela opodstatněné. Církev nehodnotí dostatečně své zaměstnance ani penězi ani lidsky. Spoustu chce, ale nic nedává.“*
- *„Měly by být individuální podle konkrétní náplně jeho práce, protože činnost pastoračních asistentů je velice různorodá.“*
- *„Kvalifikační podmínky by se neměly uplatňovat jednotně a plošně, ale více diferencovaně podle pracovního zařazení a očekávaných výkonů jednotlivců.“*
- *„Pastoračního asistenta dělám již 7 let. Tehdy stačilo doporučení faráře na základě dosavadních zkušeností s pastoračí. O současných testech vím jen z doslechu a připadají mi moc komplikované.“*
- *„Pastorační asistenti, kteří přímo pracují s lidmi, by měli mít hlubší psychologické vzdělání v rámci HITS.“*

➤ Závěr:

U této otázky se velmi osvědčila možnost zdůvodnit svou odpověď. Převážná většina respondentů (50 % farářů a 82 % pastoračních asistentů) tuto možnost využila. Z těchto doplňujících komentářů můžeme vyčíst, co konkrétně danému respondentovi na

kvalifikačních podmínkách vadí, nebo naopak z jaké důvodu s kvalifikačními podmínkami souhlasí.

Často se objevoval nesouhlas s podmínkou splnit teologické minimum a zároveň složit zkoušku před církevní komisí. Především u pastoračních asistentů, někteří faráři toto taktéž zmínili. Naopak u respondentů, kteří s kvalifikačními podmínkami souhlasili, se objevoval názor, že každý pastorační asistent by měl mít základní teologické vzdělání a složenou zkoušku před církevní komisí, jelikož tím dává jasně najevo svůj zájem o službu v církvi a patří to k základnímu vybavení pro práci v církvi.

3. společná otázka: „ Jaký stupeň vzdělání by měl dle Vašeho názoru pastorační asistent mít?“

Tato otázka byla opět zaměřena na kvalifikaci. Jak již bylo zmíněno, v současné době patří ke kvalifikačním podmínkám pro přijetí pastoračního asistenta středoškolské vzdělání s maturitou. Záměrem bylo zjistit, zda s touto podmínkou souhlasí i samotní pastorační asistenti a jak na toto pohlízejí faráři.

Otázka byla uzavřená, bylo tedy na ni možno odpovědět jen zatrhnutím některé z nabízených možností. Možností bylo pět a to: základní vzdělání, středoškolské vzdělání, vysokoškolské vzdělání – bakalářský titul, vysokoškolské vzdělání – magisterský titul a jiné vzdělání.

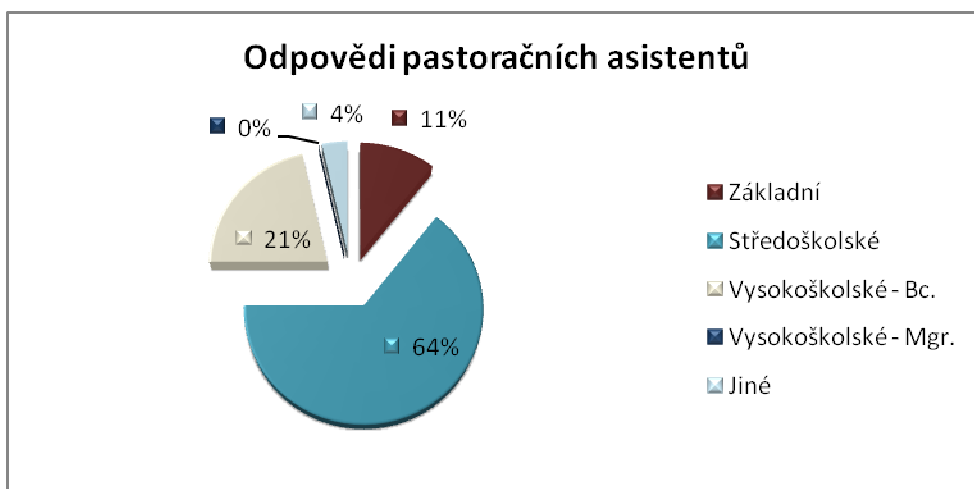
➤ Hypotéza:

Většina respondentů bude souhlasit se současnou podmínkou, tedy s podmínkou středoškolského vzdělání. Hypotéza vychází z osobní zkušenosti autorky výzkumu.

➤ Výsledky:

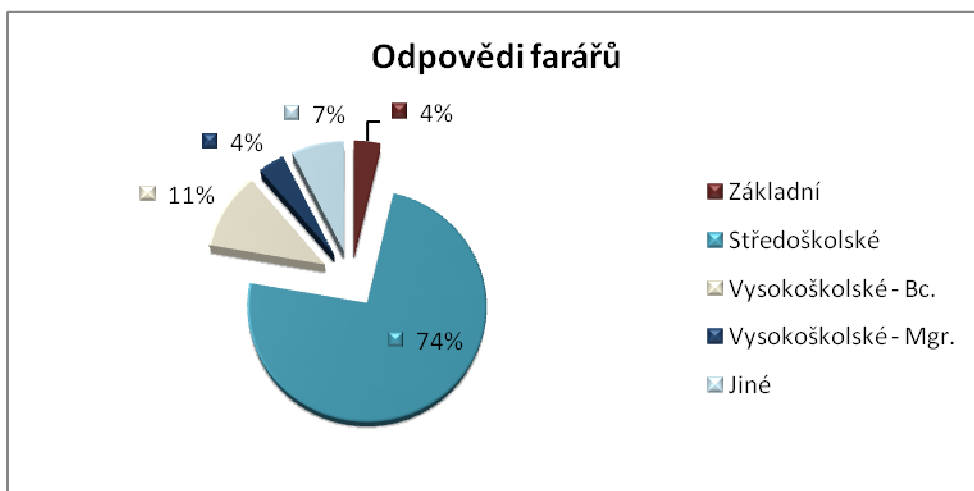
Z celkového počtu 28 odpovědí pastoračních asistentů bylo odpovězeno: 3x základní vzdělání, 18x středoškolské, 6x vysokoškolské – bakalářský titul, 0x vysokoškolské – magisterské, 1x jiné. Procentuálně vyjádřeno:

Graf č. 3:

Z celkového počtu 27 odpovědí farářů bylo odpovězeno: 1x základní vzdělání, 20x středoškolské, 3x vysokoškolské – bakalářský titul, 1x vysokoškolské – magisterské, 2x jiné. Procentuálně vyjádřeno:

Graf č. 4:

➤ Závěr:

Z grafů je zcela jasně zřetelné, že většina pastoračních asistentů (64 %) i farářů (74 %) se přiklání k současné variantě podmínky středoškolského vzdělání.

4. společná otázka: „Jaké předměty by měli dle Vašeho názoru pastorační asistenti studovat?“

Poslední otázka týkající se kvalifikace je zaměřena na zjištění, jaké konkrétní předměty by měli pastorační asistenti, respektive zájemci o práci pastoračního asistenta, studovat na školách, které by byly přímo zaměřeny na jejich vzdělávání a přípravu na budoucí povolání. Výsledky byly použity při tvorbě učebního plánu, podle kterého by se pastorační asistenti vzdělávali (viz kapitola kvalifikace).

Respondenti mohli volit ze čtyř oblastí:

- a) teologické
- b) psychologické a sociologické
- c) předměty zaměřené na hospodaření, problematiku financování apod.
- d) jiné

Po zvolení možností mohli respondenti upřesnit, které předměty konkrétně by do učebního plánu pastoračních asistentů zařadili. Tuto možnost nikdo nevyužil. Prostor určený k tomuto ale mnoho respondentů využilo pro svůj komentář k otázce.

➤ Hypotéza:

Převážná většina respondentů z řad farářů bude klást důraz na vzdělání teologické. Pastorační asistenti budou považovat za důležité především vzdělání v oblasti psychologie, hospodaření a problematiky financování. Hypotéza vychází z osobní zkušenosti autorky.

➤ Výsledky:

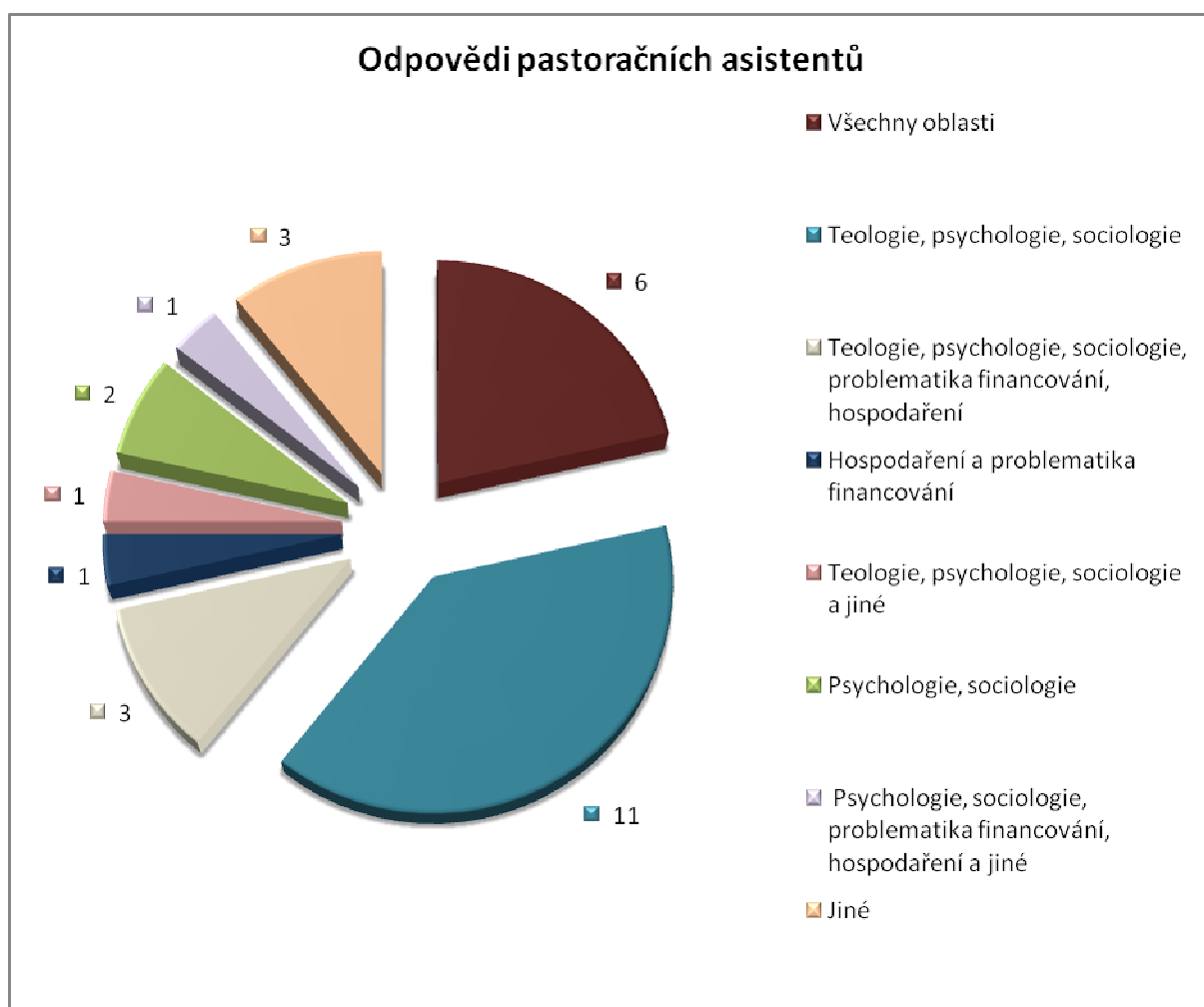
Jelikož u této otázky bylo možno zaškrtnout více odpovědí, byla pro komplexní a přehledné zjištění výsledků uvedena tabulka ke každé skupině respondentů, kde jsou zaznamenány odpovědi jednotlivých respondentů. Následuje graf, ve kterém je shrnutí odpovědí.

Celkem na otázku odpovědělo 28 **pastoračních asistentů**.

Tabulka č. 6

Respondent č.	Odpověď			
	Teologické	Psychologické, sociologické	Hospodaření, problematika financování	Jiné
1	x	x	x	
2	x	x		x
3			x	
4	x	x	x	
5	x	x		
6	x	x		
7	x	x		
8	x	x		
9	x	x		
10	x	x		
11	x	x		
12	x	x	x	x
13	x	x	x	x
14		x		
15				x
16	x	x	x	x
17				x
18	x	x		
19				x
20	x	x	x	x
21	x	x		
22	x	x		
23		x		
24	x	x		
25	x	x	x	x
26		x	x	
27	x	x	x	
28	x	x	x	x
Celkem	21	24	11	10

Graf č. 5

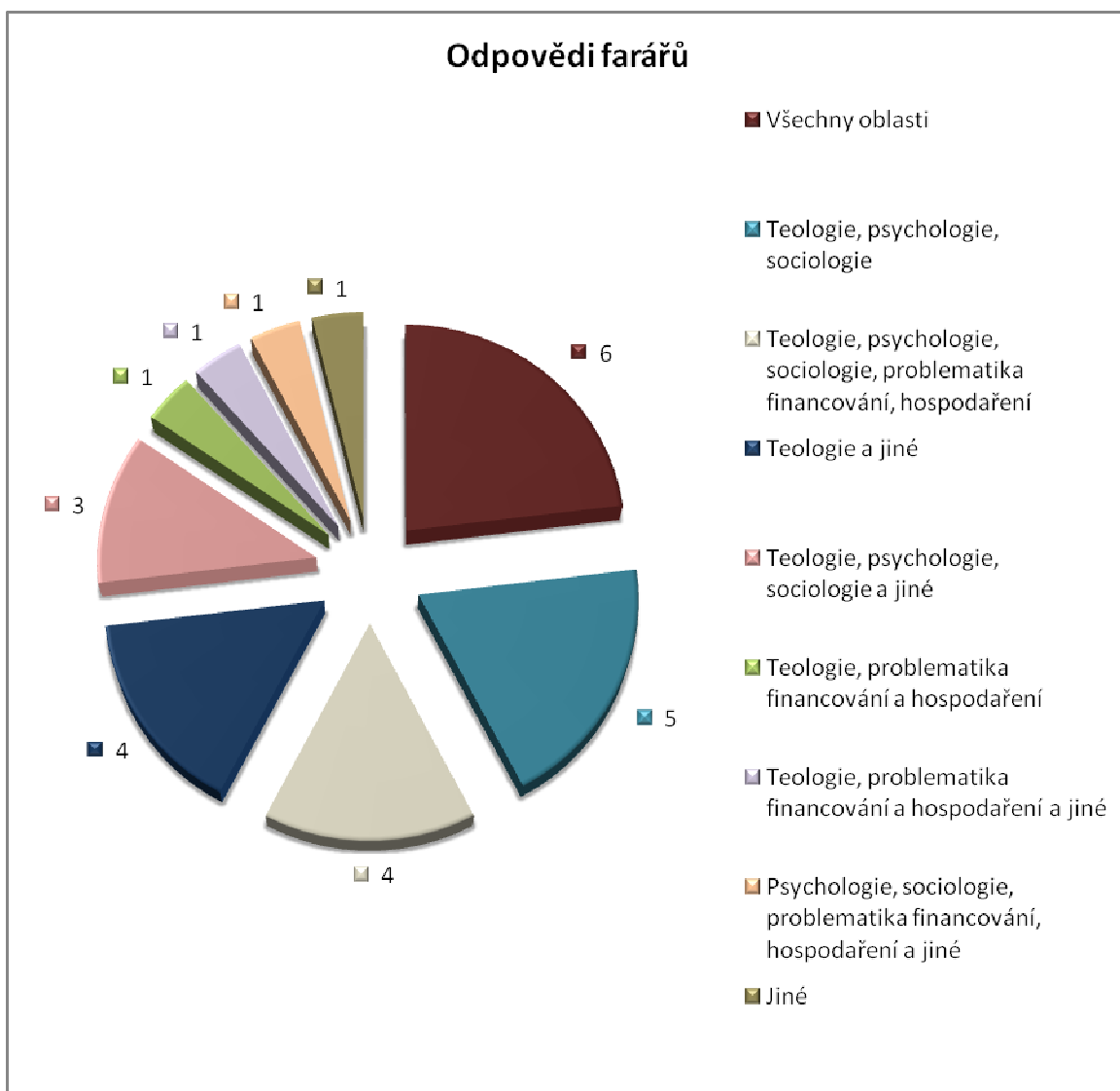
Mezi jinými předměty, které by měli pastorační asistenti studovat, byla nejčastěji uváděna pedagogika, dále byla uvedena etika, zdravotní práce, sociální práce, dějiny, historie, biologie, předměty antropologické, gerontologie.

Celkem na otázku odpovědělo 26 **farářů**.

Tabulka č. 7

Respondent č.	Předměty			
	Teologické	Psychologické, sociologické	Hospodaření, problematika financování	Jiné
1	x	x	x	x
2	x	x	x	x
3	x		x	x
4	x	x	x	x
5	x	x	x	
6	x	x	x	
7	x	x	x	
8	x	x	x	x
9	x	x	x	x
10	x	x	x	
11	x	x	x	x
12	x	x		x
13	x			x
14	x			x
15		x	x	x
16				x
17	x			x
18	x			x
19	x		x	
20	x	x		
21	x	x		x
22	x	x		
23	x	x		
24	x	x		x
25	x	x		
26	x	x		
Celkem	24	18	13	16

Graf č. 6

Mezi jinými předměty, které by měli pastorační asistenti studovat, byla, stejně jako u respondentů z řad pastoračních asistentů, nejčastěji uváděna pedagogika, dále pak různá terapeutická školení, hudba, praktické péče (stáže na pracovištích – nemocnice, ústavy apod.), zdravotní věda.

➤ **Komentáře k otázce:**

Tuto otázku komentovali respondenti nejčastěji větou: „*Pastorační asistent by měl studovat předměty, které by odpovídaly jeho budoucímu zaměření.*“ Pastorační asistenti toto zmínili třikrát, faráři čtyřikrát.

Dalším komentářem, který napsal respondent z řad farářů, byl: „*Měla by se využít odbornost, kterou již pastorační asistent má.*“

➤ Závěr:

Z výše uvedeného vyplývá, že převážná většina farářů (92 %) považuje za důležité, aby měli pastorační asistenti znalosti z oblasti teologie doplněné o znalosti z dalšího oboru, nejčastěji o psychologii a sociologii. Hypotéza autorky se tedy potvrdila.

Stejně tak pastorační asistenti kladou důraz na vzdělání teologické, doplněné o další obory. Nejčastěji taktéž psychologické, či sociologické. Dalšími doplňujícími obory by mohly být také hospodaření a problematika financování. Hypotéza autorky se tedy potvrdila jen z části, nebylo totiž očekáváno, že by pastorační asistenti kladli důraz na vzdělání teologické.

5. společná otázka: „Myslíte si, že se v budoucnu bude potřeba pastoračních asistentů: ...“

Tato otázka je zaměřena na perspektivu pastoračních asistentů. Autorku výzkumu zde zajímá, jak vidí perspektivu pastoračních asistentů faráři a jak samotní pastorační asistenti. Zda očekávají nárůst počtu pastoračních asistentů v církvi, jeho stagnaci, nebo pokles.

Byly uvedeny tři varianty odpovědi:

- a) zvyšovat
- b) snižovat
- c) bude stále stejná

Jiná možnost odpovědi nebyla. Jednalo se tedy o otázku uzavřenou.

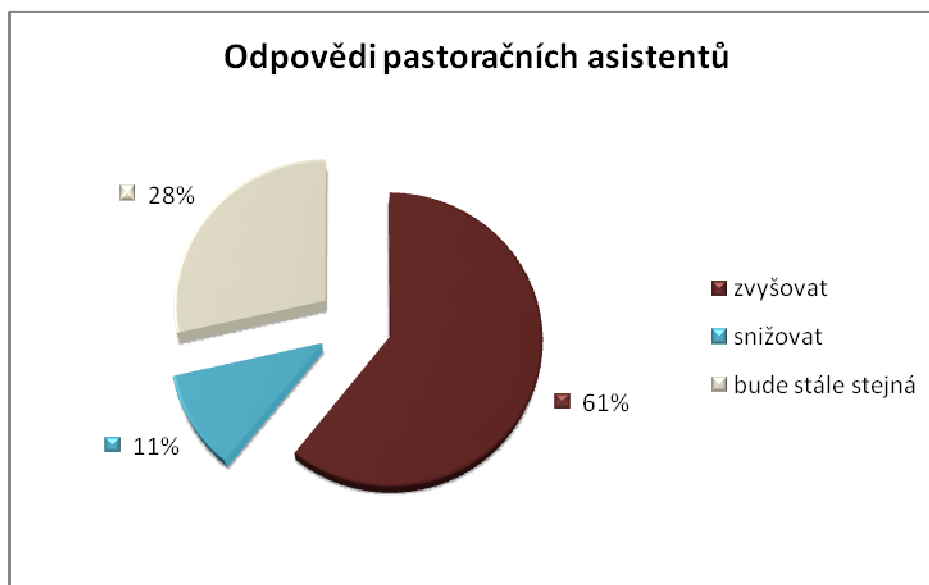
➤ Hypotéza:

Vzhledem ke klesajícímu počtu duchovních v církvi očekávala autorka výzkumu, že obě skupiny respondentů se přikloní spíše k variantě zvyšujícího se počtu pastoračních asistentů.

➤ Výsledky:

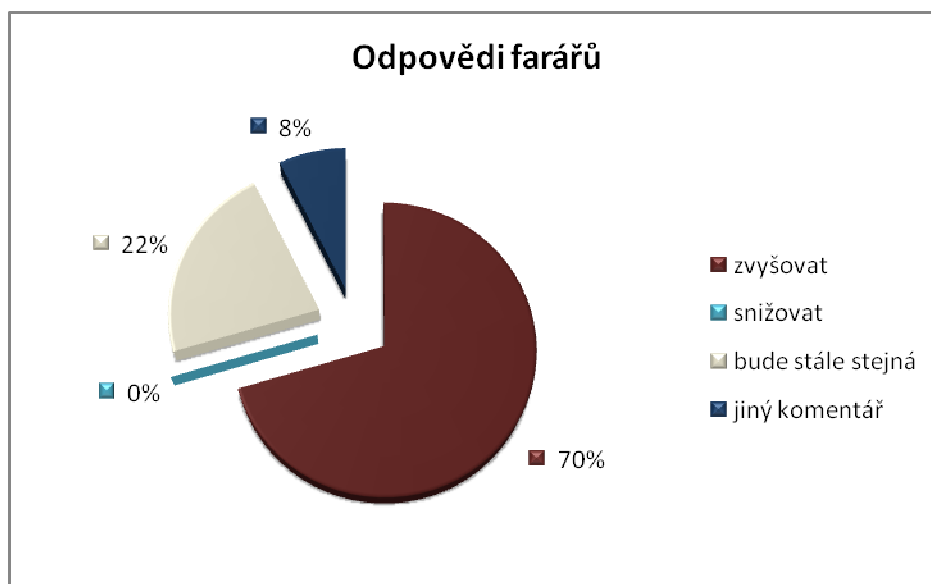
Z celkového počtu 28 odpovědí pastoračních asistentů bylo odpovězeno: 17x zvyšovat, 3x snižovat, 8x bude stejná. Procentuálně vyjádřeno:

Graf č. 7

Z celkového počtu 27 odpovědí farářů bylo odpovězeno: 19x zvyšovat, 6x bude stejná, 2x bylo odpovězeno jinak, než jaká byla nabídka odpovědí. Snižování počtu pastoračních asistentů neočekává ani jeden z dotazovaných farářů. Procentuálně vyjádřeno:

Graf č. 8

➤ Závěr:

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že pastorační asistenti i faráři očekávají shodně v převážné většině zvyšování potřeby pastoračních asistentů. Necelá třetina z pastoračních asistentů a čtvrtina farářů očekává, že počet zůstane stejný. Snižování počtu pastoračních asistentů neočekává nikdo z farářů a 11 % pastoračních asistentů. Dva faráři uvedli jiný komentář a to, že nelze takto předvídat, bude záležet na aktuální situaci, ve které se církev ocitne. Výrazná převaha očekávání nárůstu počtu pastoračních asistentů může být způsobena právě klesající tendencí počtu duchovních v CČSH a naopak nárůst zájmu o pozici pastorační asistent.

5.1.2. Otázky určené pastoračním asistentům

Celkem bylo pastoračním asistentům položeno sedm otázek. Pět z nich bylo společných s otázkami určenými farářům, zbylé dvě budou vyhodnoceny v tomto oddílu.

1. otázka: „Jste spokojeni s finančním ohodnocením pastoračních asistentů?“

Jelikož jsou pastorační asistenti skupinou zaměstnanců, která je nejhůře placenou v rámci celku církve, zajímalo autorku výzkumu, zda jsou pastorační asistenti se svou mzdou spokojeni, zda není třeba mít přivýdělek.

Jednalo se o otázku uzavřenou. Byly uvedeny tři možnosti odpovědi:

- a) ANO
- b) NE – mám přivýdělek
- c) NE – nemám přivýdělek

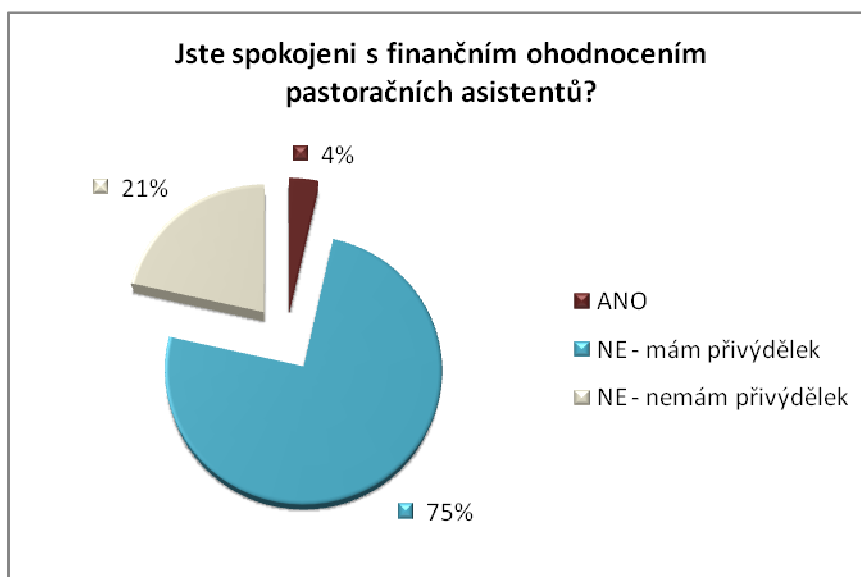
➤ Hypotéza:

Jak již bylo uvedeno v úvodu k této otázce, pastorační asistenti jsou nejhůře placenou skupinou zaměstnanců v CČSH. Z tohoto důvodu se autorka výzkumu domnívá, že převážná většina pastoračních asistentů nebude spokojena se svým finančním ohodnocením. Většina taktéž zahrne možnost b – NE – mám přivýdělek. Tato hypotéza vychází z osobní zkušenosti autorky a jejích osobních rozhovorů s některými pastoračními asistenty.

➤ Výsledky:

Z celkového počtu 28 odpovědí bylo odpovězeno: 21x NE - mám přivýdělek, 6x NE – nemám přivýdělek, 1x ANO. Procentuálně vyjádřeno:

Graf č. 9

➤ Závěr:

Očekávání autorky se naplnila. 75 % pastoračních asistentů není spokojeno se svým finančním ohodnocením a je nuceno mít přivýdělek. 21 % taktéž není spokojeno, ale přivýdělek nemá. To může být způsobeno například sníženou možností nalezení vedlejšího pracovního úvazku z důvodů lokačních, rodinných či časových. Další možností, proč pastorační asistent, který není spokojen se svou mzdou, nemá přivýdělek, může být § 16, odst. 4 Řádu duchovenské služby Církve československé husitské, ve kterém se uvádí, že každý duchovní³² je povinen písemně požádat o souhlas svou diecézní radu. Příslušná diecézní rada musí posoudit, zda další zaměstnání nezasáhne do kvality plnění pracovních povinností vyplývajících ze služebního poměru v CČSH.

³² V tomto ustanovení myšleno i pastorační asistent či kazatel.

2. otázka: „Uvítali byste během své služby doplňující kurzy, semináře, duchovní cvičení, společná setkávání pastoračních asistentů apod.?“

Jak už bylo zmíněno, církev nemůže nabídnout pastoračním asistentům finanční ohodnocení, se kterým by mohli být spokojeni. Mohla by jim ale nabídnout možnosti zvyšování kvalifikace, dále pak organizovat duchovní cvičení a společná setkávání pastoračních asistentů, kterými by posilovala duchovní sílu a nasazení pastoračních asistentů do jejich další služby. Tímto by mohla diecéze zvýšit kvalifikaci pastoračních asistentů a také by tím mohla předcházet problémům spojeným se syndromem vyhoření, vysoké fluktuaci pastoračních asistentů apod.

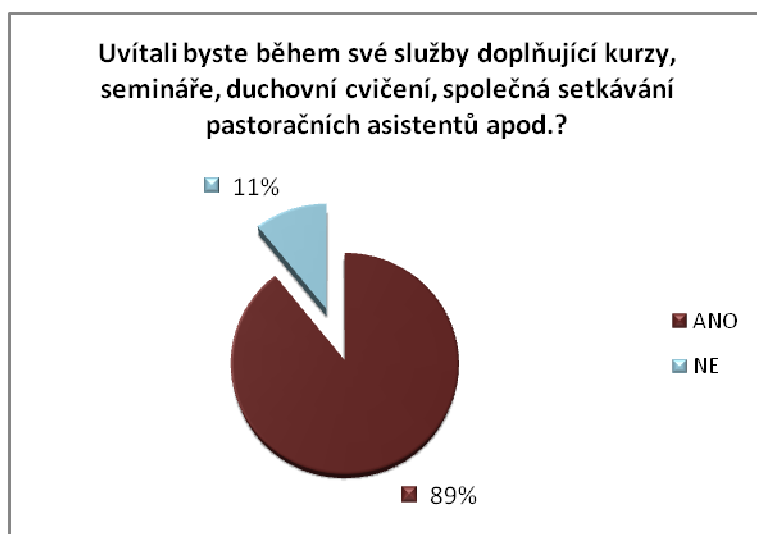
Respondenti měli k dispozici dvě varianty odpovědi: ANO či NE. Pokud zvolili variantu „ANO“, mohli doplnit, o které konkrétní kurzy, semináře atd. by měli zájem. Otázka tedy byla polootevřená.

➤ Hypotéza:

Autorka předpokládá, že většina pastoračních asistentů by uvítala doplňující kvalifikační kurzy, duchovní cvičení a další společná setkávání pastoračních asistentů. Tato hypotéza vychází z osobních rozhovorů autorky výzkumu s respondenty a pozitivních reakcí respondentů na položenou otázku.

➤ Výsledky:

Graf č. 10

Konkrétně uváděné semináře, kurzy apod.:

- pravidelné kurzy k oživení všech znalostí
- kurzy praktických dovedností
- jazykové kurzy
- semináře zaměřené na konkrétní oblasti, ve kterých pastoračních asistenti působí
- semináře křesťanské psychologie
- kurzy o práci s romskou menšinou
- kurzy o práci s bezdomovci
- kurzy o práci se seniory
- kurzy relaxačních technik, předcházení syndromu vyhoření
- kurzy rozvíjení komunikačních technik
- psychoterapeutické výcviky
- kurzy k prohloubení znalostí Písma
- brožurky
- workshopy
- vícedenní vzdělávací kurzy zaměřené mimo jiné i na budování dobrých vztahů mezi pastoračními asistenty
- společná setkávání zaměřená na sdílení a výměnu osobních zkušeností, posílení víry
- kurzy z oblasti sociální práce a práva

➤ Závěr:

Téměř všichni respondenti (25 z celkových 28) z dotazovaných pastoračních asistentů by uvítali doplňující kurzy, semináře, duchovní cvičení, společná setkávání apod. Ohlas na tuto otázku byl velmi pozitivní, většina respondentů vyjádřila víru a naději, že se některé kurzy budou realizovat.

Tři z respondentů uvedli, že by žádné kurzy neuvítali. Toto může být dáno přesvědčením respondentů, že již mají kvalifikaci dostačující a další školení, vzdělávání a setkávání s pastoračními asistenty neshledávají přínosným. Dalším důvodem také může být

snížená schopnost i možnost pastoračního asistenta absolvovat kurz, seminář či setkání vzhledem k věku, či zdravotnímu stavu. Jeden z respondentů toto v dotazníku uvedl, ke své negativní odpovědi připsal poznámku: „ ... *vzhledem k mému věku a zdravotnímu stavu.* “.

5.1.3. Otázky určené farářům

Faráři celkově odpovídali na devět otázek. Čtyři otázky byly určeny jen pro tuto skupinu duchovních.

1. otázka: „Pracuje ve vaší náboženské obci pastorační asistent.?”

Tato otázka byla otázkou filtrující, tedy otázkou, která měla faráře rozřadit do dvou skupin. Těch, kteří v náboženské obci pracují s pastoračními asistenty a těch, kteří s pastoračními asistenty v obci nepracují. Na základě tohoto rozdělení bude následně vyhodnoceno, zda faráři v daných skupinách odpovídali na otázky v dotazníku rozdílně, v jakých případech a v jaké míře.

Vzhledem k charakteru otázky si autorka výzkumu nevytvořila předběžnou hypotézu. Odpověď nebyla založena na názoru respondenta, ale na dané skutečnosti, která není názorem respondenta ovlivněna.³³

³³ Podobně, jako otázky týkající se na pohlaví respondenta, věkovou skupinu apod.

➤ Výsledky:

Graf č. 11

➤ Závěr:

Skupiny respondentů jsou vyrovnané, liší se jen drobným rozdílem. Respondentů, kteří nepracují v náboženské obci s pastoračním asistentem, je patnáct, což je o tři více než respondentů pracujících s pastoračním asistentem.

2. otázka: „Práci pastoračních asistentů shledáváte:“

Touto otázkou zjišťuje autorka výzkumu, jak pohlíží na práci pastoračních asistentů farářů. Zda ji vnímají jako užitečnou, nebo naopak.

Otázka byla uzavřená, respondenti měli k volbě tři varianty odpovědi:

- a) velmi užitečnou a potřebnou
- b) nepotřebnou a zbytečnou
- c) užitečnou, ale církve by se obešla i bez pastoračních asistentů

➤ Hypotéza:

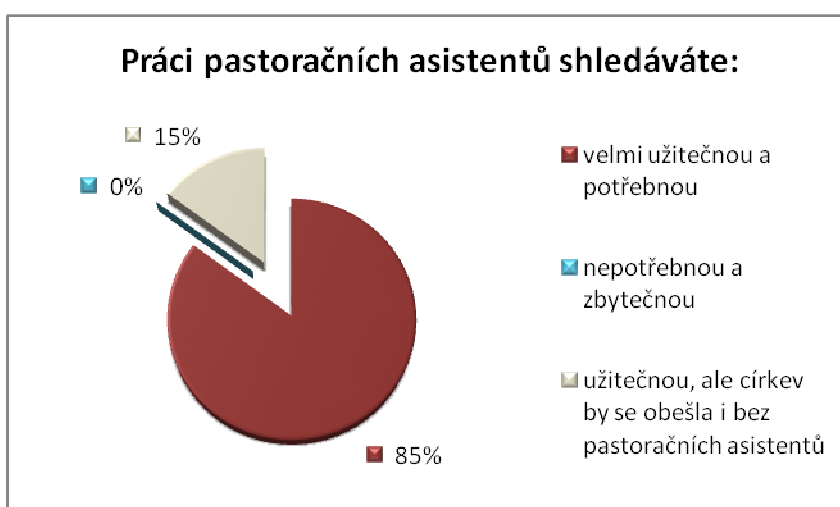
Autorka očekává, že respondenti budou shledávat práci pastoračních asistentů užitečnou a potřebnou, budou tedy nejčastěji volit odpověď „a“. Hypotéza se zakládá na

skutečnosti, že pastorační asistenti mohou v mnohém vypomáhat farářům, taktéž je mohou v mnohém zastoupit.³⁴

➤ **Výsledky:**

Z celkového počtu 27 odpovědí bylo odpovězeno: 23x velmi užitečnou a potřebnou, 4x užitečnou, ale církev by se obešla i bez pastoračních asistentů. Jako nepotřebnou a zbytečnou nevnímá práci pastoračních asistentů žádný z dotazovaných farářů. Procentuálně vyjádřeno:

Graf č. 12

➤ **Závěr:**

Hypotéza autorky se potvrdila a respondenti nejčastěji zvolili odpověď „a“. Považují tedy práci pastoračních asistentů za velmi užitečnou a potřebnou.

3. otázka: „Myslíte si, že současný počet pastoračních asistentů v CČSH je:“

Otázka počtu pastoračních asistentů v pražské diecézi je v církvi poměrně často diskutována. Jak již bylo zmíněno, nejvíce pastoračních asistentů zaměstnává právě pražská diecéze (až 72 % z celkového počtu pastoračních asistentů v CČSH), což může

³⁴ viz 2. kapitola Uplatnění pastoračních asistentů

vyvolávat negativní reakce u zástupců ostatních diecézí. Autorku výzkumu tedy zajímalo, jak na počet pastoračních asistentů v pražské diecézi hledí její faráři.

Otázka byla uzavřená, respondenti mohli volit ze tří možností odpovědí:

- a) zcela dostačující
- b) nedostačující
- c) převyšující potřebu

Někteří respondenti si však nezvolili ani jednu z variant.

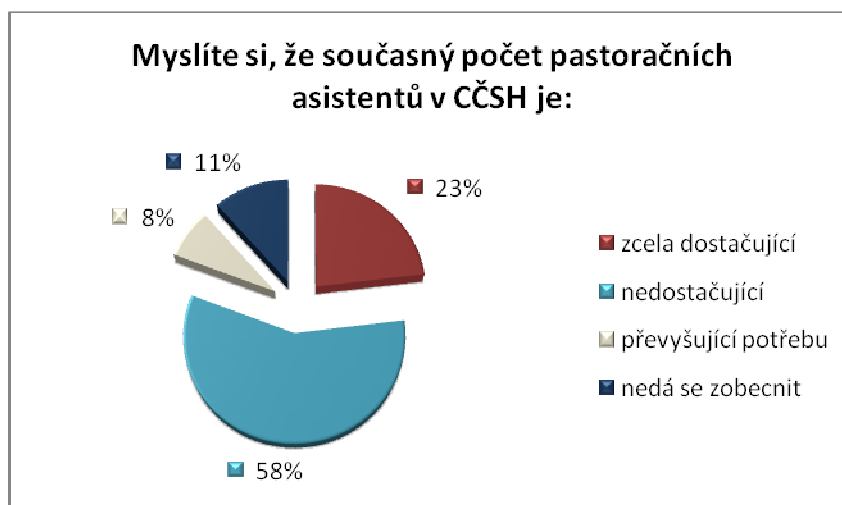
➤ Hypotéza:

Vzhledem k výsledkům předešlé otázky, tážající se na užitečnost a přínos práce pastoračních asistentů, které byli velice pozitivní, autorka výzkumu očekává, že faráři by uvítali více pastoračních asistentů, tedy budou volit odpověď „b“, případně budou spokojeni se současným počtem pastoračních asistentů a budou volit odpověď „a“. Autorka výzkumu předpokládá, že odpověď „c“ nebude respondenty volena často.

➤ Výsledky:

Celkem na otázku odpovědělo 26 respondentů z 27 dotazovaných. Bylo odpovězeno: 15x nedostačující, 6x zcela dostačující, 2x převyšující potřebu a 3x respondenti nezvolili ani jednu z nabízených variant odpovědi a připsali, že se odpověď nedá zobecnit.

Graf č. 13

➤ Komentář:

Jeden z respondentů odpovídající, že počet pastoračních asistentů je nedostačující, připsal komentář: „... *vzhledem ke klesajícímu počtu kněží.*“³⁵

➤ Závěr:

Z grafu můžeme vyčíst, že skupina respondentů, které nevyhovovala ani jedna z nabízených variant odpovědí, volila shodně odpověď, že je třeba brát zřetel na aktuální potřeby jednotlivých náboženských obcí a odpověď se tedy nedá zobecnit. Více než polovina respondentů vidí počet pastoračních asistentů v církvi jako nedostačující a jedna čtvrtina respondentů shledává jejich počet jako dostačující. Pouze 8%, tedy dva respondenti, vnímá počet pastoračních asistentů jako převyšující potřebu. Hypotéza se tedy zcela potvrdila.

4. otázka: „V jakých oblastech by dle vašeho názoru měli pastorační asistenti působit?“

Jak už bylo zmíněno v teoretické části práce, uplatnění pastoračních asistentů je velice různorodé. Autorku výzkumu zajímalo, ve kterých oblastech by se pastorační asistenti měli uplatňovat dle názoru farářů.

Otázka byla otevřená, respondentům tedy nebyla nabídnuta žádná varianta odpovědi.

➤ Hypotéza:

Autorka výzkumu očekává, že nejvíce se bude objevovat v odpovědích oblast pastorační činnosti, dále pak práce s dětmi, sociální a administrativní činnost. Hypotéza se zakládá na skutečnosti, že v současné době se pastorační asistenti uplatňují nejvíce právě v těchto oblastech a vzhledem k tomu, že faráři vyjádřili spokojenost s činností

³⁵ O problematice zastupování farářů pastorační asistenty v náboženských obcích více v oddílu 2.3 Práce v náboženské obci.

pastoračních asistentů, není tedy příliš pravděpodobné, že by uvítali uplatnění pastoračních asistentů ve větší míře v jiných oblastech.

➤ **Výsledky:**

Celkem odpovědělo všech 27 respondentů. Odpovědi na tuto otázku byly velmi různorodé. V grafu č. 14 jsou uvedeny všechny činnosti, které byly uvedeny více než jednou.

Jednou zmíněné činnosti byly: církevní hudba (varhaníci), správa budov, knihovníci, archiváři, věžeňství, manuální činnost. Dále bylo také uvedeno, že by měl být pastorační asistent spřízněnou duší faráři. Další respondentka napsala místo odpovědi: „Ráda bych, aby mohli pracovat v týmu s farářem a spolu s radou starších plánovali práci. Podle toho by také vznikaly oblasti práce.“

Graf č. 14

➤ Závěr:

Oblasti, ve kterých by pastorační asistenti měli dle názoru farářů působit, byly velmi různorodé. Nejčastěji zmiňovanými oblastmi byly sociální a pastorační činnosti. Dalšími často zmiňovanými pak byly práce s dětmi a mládeží, práce ve všech oblastech činnosti náboženské obce, administrativa. Hypotéza autorky se tedy potvrdila.

5.1.3.1. Srovnání odpovědí farářů

Jak napovídá název oddílu a jak bylo uvedeno v předchozí podkapitole, bude v tomto oddílu provedeno srovnání odpovědí farářů pracujících v náboženské obci s pastoračními asistenty a farářů, kteří s pastoračními asistenty nepracují. Autorku výzkumu zajímalo, zda jsou názory ovlivněny zkušeností s prací pastoračních asistentů či nikoli.

Otázky „V jakých oblastech by dle vašeho názoru měli pastorační asistenti působit?“ a „Jaké předměty by měli dle Vašeho názoru pastorační asistenti studovat?“ nebudou v tomto oddíle vyhodnoceny. Důvodem je velká diverzifikace odpovědí, která je patrná již na vyhodnocení odpovědí všech respondentů na tyto otázky.

➤ Hypotéza:

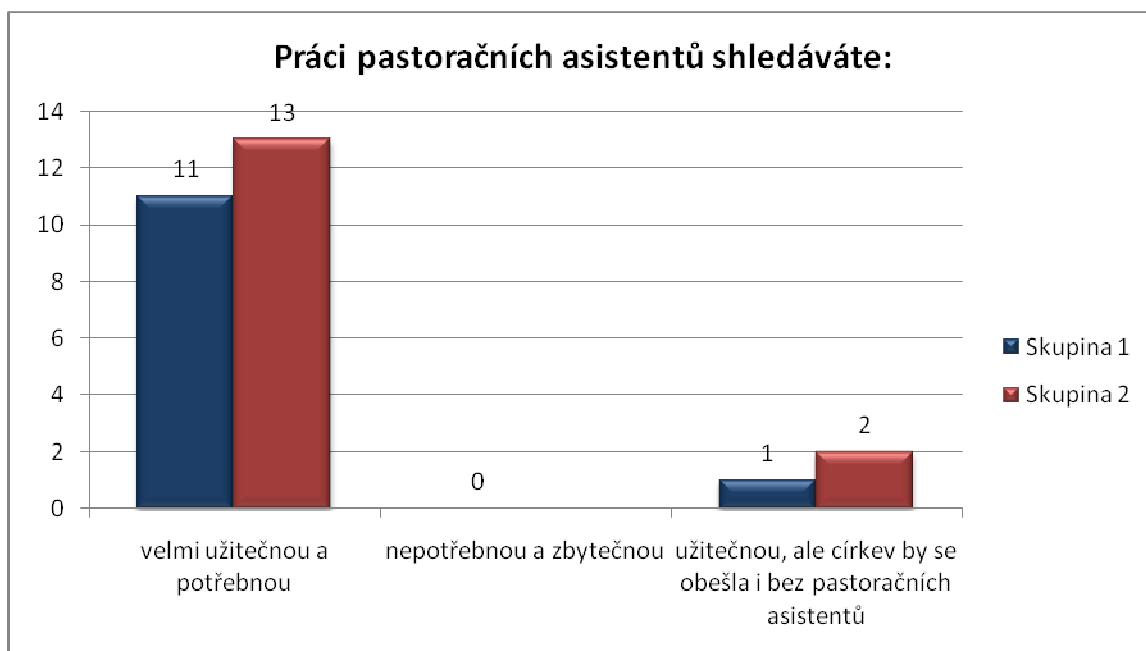
Vzhledem k tomu, že je zkoumán stejný jev u všech otázek, je stanovena jedna hypotéza pro všechny otázky společná.

Autorka výzkumu očekává, že odpovědi farářů nebudou ovlivněny zkušeností s prací pastoračních asistentů. Nebude tedy zřejmé, že faráři pracující s pastoračními asistenty odpovídají jinak než faráři s pastoračními asistenty nepracující. Autorka výzkumu se domnívá, že zkušenost s prací pastoračního asistenta není určující pro volbu odpovědí v dotazníku.

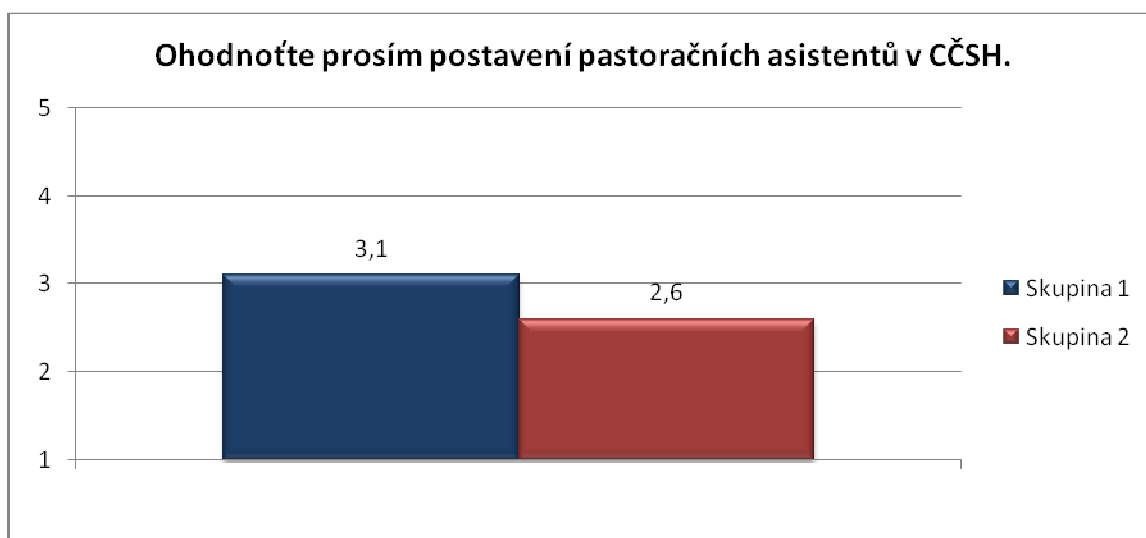
➤ Výsledky:

Pro lepší orientaci v grafech byli faráři, kteří pracují v náboženské obci, nazváni „skupinou 1“, „skupinou 2“ byli nazváni faráři, kteří v náboženské obci s pastoračními asistenty nepracují.

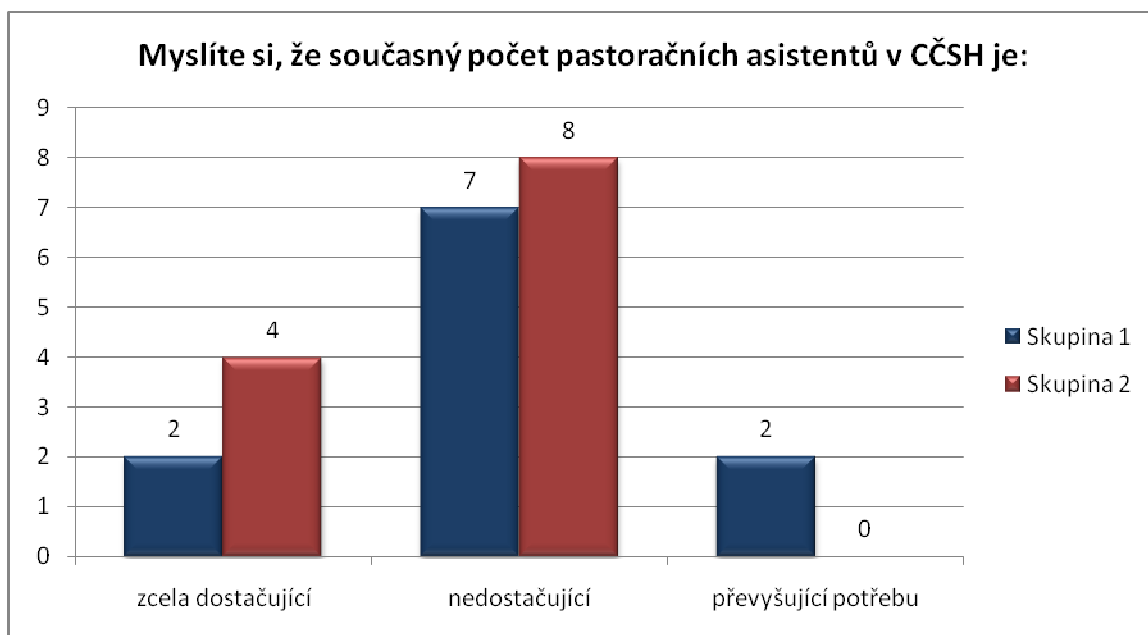
Graf č. 15

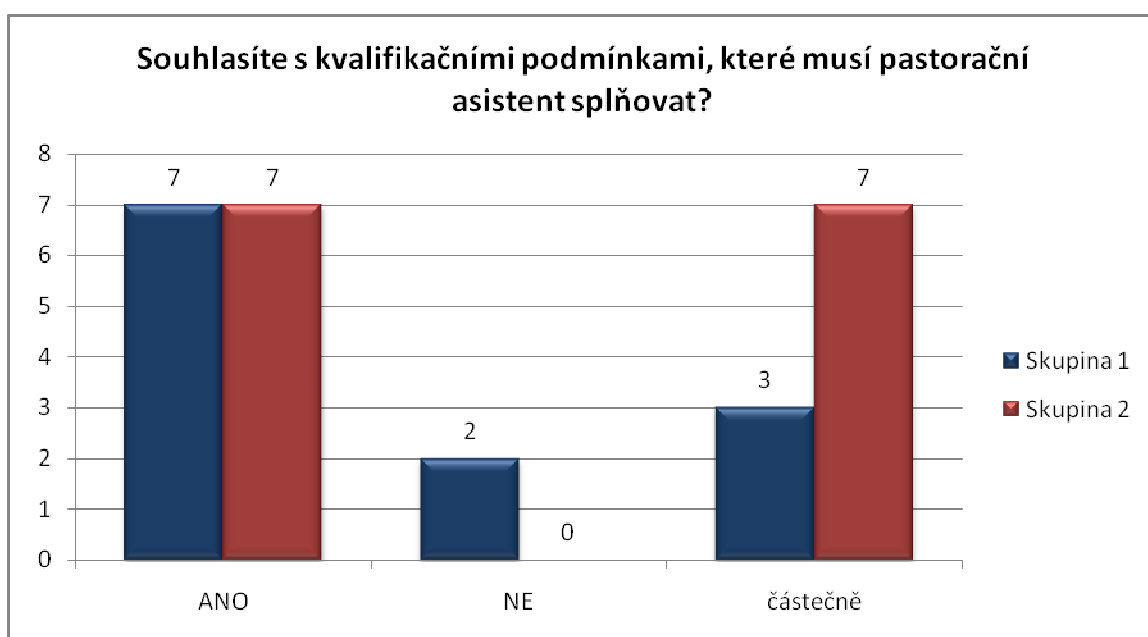
Graf č. 16

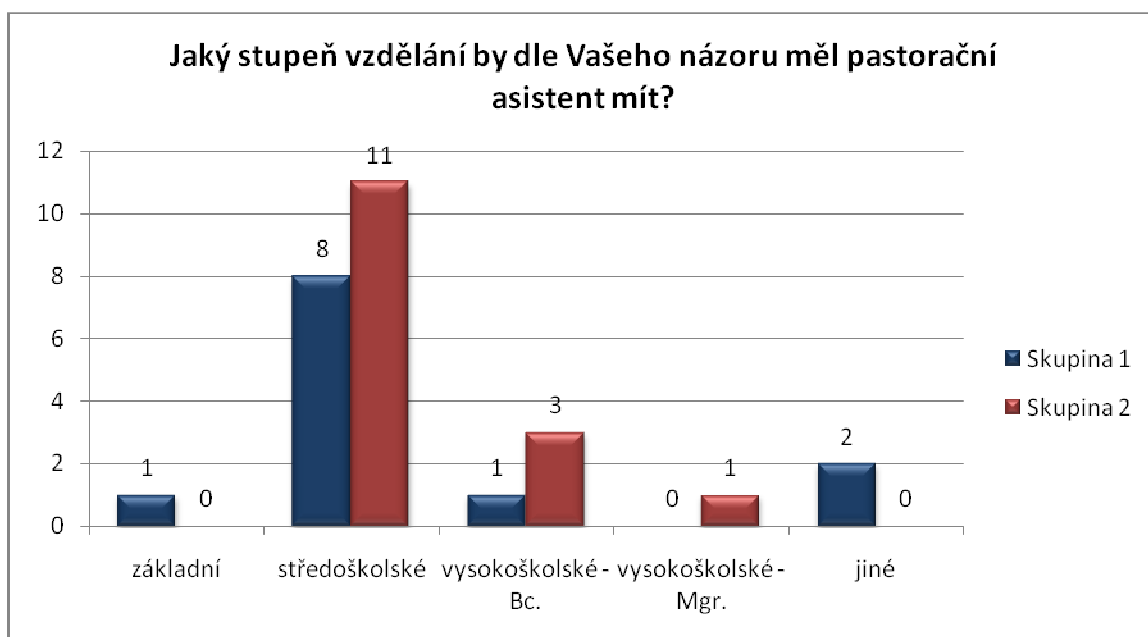
Graf č. 17

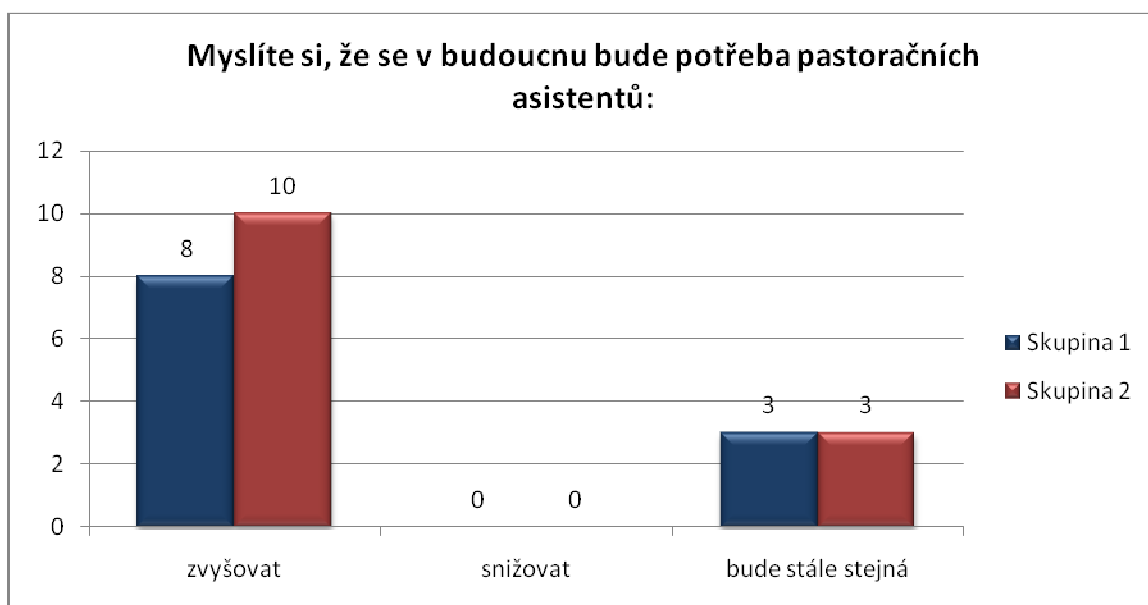
Graf č. 18

Graf č. 19

Graf č. 20

➤ Závěr:

Z výše uvedených grafů je zřejmé, že až na malé odchylky nebyli faráři při svých odpovědích ovlivněni tím, zda pracují v náboženské obci s pastoračními asistenty či nikoli. Odpovědi obou skupin byly v mnoha případech shodné, v dalších se lišily jen velmi málo.

5.2. Závěrečné vyhodnocení praktické části

Otázky dotazníku byly tématicky zaměřeny na dvě oblasti výzkumu. První oblastí bylo postavení pastoračních asistentů v CČSH, jejich uplatnění a perspektiva do budoucna. Další oblastí byla kvalifikace pastoračních asistentů.

Odpovědi pastoračních asistentů a farářů se ve většině případů nelišily. Postavení pastoračních asistentů v CČSH bylo shodně ohodnoceno jako průměrné. Pastorační asistenti vyjádřili nespokojenost se svým finančním ohodnocením, převážná většina z nich má přivýdělek. Téměř všichni pastorační asistenti by ocenili možnost dalšího vzdělávání prostřednictvím seminářů, kurzů. Také by uvítali organizovaná setkávání všech pastoračních asistentů, která by sloužila k předávání zkušeností a společným modlitbám. Již v roce 2003 můžeme v Českém zápase číst: *„Není pochyb, že církve jako celek musí integrovat pastorační asistenty do svého těla vedle biskupského a farářského sboru jako novou složku, svolávat je k výměně zkušeností a pečovat o jejich stálé a efektivní vzdělávání.“*³⁶

Organizování seminářů, kurzů, společných setkávání apod. by mohlo být cestou, kterou by mohla pražská diecéze pastorační asistenty motivovat do další služby. *„Duchovní³⁷ sám zůstává také člověkem – člověkem váhajícím a chybujícím, slabým a nejednou bezbranným. I jeho víra a jeho nasazení se pohybují v duchovním napětí: Věřím, pomoz Ježíši mé nedověře! (Mk 9,24). Proto je nutné, aby byl nejen vykonavatelem, ale i příjemcem duchovní péče. Záleží na všech, kteří jsou v jeho blízkosti, aby mu byli ku pomoci. Platí to i o jeho rodině, o jeho obci i o členech duchovenského sboru a všech*

³⁶ KUČEROVÁ, J., KUČERA, Z.: *Pastorační asistenti – ano či ne?*, Český zápas, roč. 2003, č. 15.

³⁷ Za duchovního v tomto případě můžeme považovat i pastoračního asistenta.

církevních orgánech.“³⁸ Také nedostatečné finanční ohodnocení a průměrně hodnocené postavení pastoračních asistentů v rámci církve jsou faktory, které mohou mít vliv na snížené pracovní nasazení, frustraci pastoračního asistenta, případně mohou napomáhat syndromu vyhoření. Diecéze by se tedy měla snažit podporovat své zaměstnance všemi dostupnými prostředky a měla by využít všech svých možností k tomuto účelu.

Pražská diecéze má dostatek kvalifikovaných zaměstnanců i vhodných prostor, aby mohla zavést pravidelné vzdělávací kurzy a semináře. Jeden z prvních kurzů je již připravován. Jedná se o školení z oblasti krizové intervence, terénní krizové práce, kaplanské služby v nemocnicích a věznicích a školení péče o seniory.³⁹

S kvalifikačními podmínkami souhlasí v převážné většině faráři i pastorační asistenti. Pokud vyjádřili nespokojenost, zmiňovali často podmínku splnění teologického minima a zároveň zkoušky před církevní komisí. Toto je poměrně často diskutovaná podmínka pro přijetí do služebního poměru. Může se totiž zdát nelogické pokud musí před církevní komisí předstupovat absolvent Husitské teologické fakulty či Husova institutu teologických studií, jejichž absolvování by již samo o sobě mělo garantovat určitý rozsah znalostí z oblasti teologie, který by měl být dostatečný pro výkon práce pastoračního asistenta či kazatele. Na druhou stranu církev má jistě nárok na ověření znalostí uchazeče o služební poměr.

Nejnižší dosažené vzdělání by měl mít dle respondentů uchazeč o pozici pastorační asistent středoškolské. Znalosti by měl mít především z oblasti teologie, psychologie a sociologie. Zřetel by se měl ale brát také na budoucí zaměření pastoračního asistenta.

Odpovědi farářů nebyly ovlivněny jejich spoluprací s pastoračními asistenty v náboženských obcích. Faráři shledávají práci pastoračních asistentů jako velmi užitečnou a přínosnou. Počet pastoračních asistentů vidí jako nedostačující a odhadují do budoucna jeho nárůst. Nejvíce by uvítali, kdyby se pastorační asistenti uplatňovali v oblasti sociální a pastorační.

³⁸ SALAJKA, M.: *Sylabus praktické teologie*, Praha: Husův institut teologických studií v Praze, 2005, s. 76.

³⁹ Dostupné z [www: http://www.husiti.cz/ccshpd/index.htm](http://www.husiti.cz/ccshpd/index.htm), poslední aktualizace 17. 7. 2009 (cit. 24. 7. 2009).

ZÁVĚR

Tato práce si vzala za cíl zmapovat a popsat situaci pastoračních asistentů v Pražské diecézi Církve československé husitské. Důraz byl kladen na otázku jejich významu, uplatnění, kvalifikace a další budoucnosti.

Celá práce je primárně založena především na praktickém výzkumu, který byl veden několika formami. Rozhovory, analýzou, dotazováním. K nejdůležitějšímu zjištění v oblasti zkoumání významu pastoračních asistentů můžeme řadit vyjádření čtyř vybraných představitelů Církve československé husitské, přičemž všichni čtyři vyjádřili názor, že pastorační asistenti jsou významnou skupinou služebníků církve, která napomáhá k rozvoji církve, především ve specializaci a diferenciaci duchovní správy. Jejich vyjádření byla také podstatná pro konkretizování perspektivy pastoračních asistentů v CČSH, která je viděna převážně pozitivně.

Analýzou výkazů práce pastoračních asistentů byly zjištěny oblasti, ve kterých se asistenti v Pražské diecézi CČSH nejčastěji uplatňují. Následně byly některé z oblastí jejich působení blíže popsány.

Výzkum provedený formou dotazníků mezi faráři a pastoračními asistenty přinesl několik zajímavých poznatků. Prvním byl jistě fakt, že názory pastoračních asistentů a farářů na danou problematiku se příliš neliší. Dalším důležitým momentem jistě bylo vyjádření přání pastoračních asistentů účastnit se kurzů, seminářů a dalších setkávání zaměřených právě na zvyšování a zkvalitňování jejich kvalifikace. Vzhledem k tomu, že není možno pastorační asistenty motivovat finančně, je třeba hledat jiné varianty motivace a právě organizování těchto vzdělávacích akcí by mohlo být jednou z cest.

Problematika motivace by mohla být také další oblastí výzkumu spojeného s problematikou služby pastoračních asistentů v CČSH. Pokud bychom chtěli jmenovat další oblasti výzkumu, kterými by bylo možno se v budoucnu zabývat, jistě by to byly psychologické aspekty služby pastoračních asistentů a možnosti jejich předcházení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Prameny:

Církevní základní škola a mateřská škola Archa, *Výroční zpráva za rok 2008*.

HAŠKOVCOVÁ, H.: *Fenomén stáří*, Praha: Panorama, 1990.

Horizont - penzion pro seniory, střediska Diakonie a misie Církve československé husitské, *Výroční zpráva za rok 2008*.

KUČEROVÁ, J., KUČERA, Z.: *Pastorační asistenti – ano či ne?*, Český zápas, roč. 2003, č. 15

MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce I*, Praha: Portál, 2003, s. 227.

O povolání a přípravě duchovních a církevních pracovníků, Praha: Církev československá husitská, 2008.

RUTRLE, O.: *Základní problémy duchovní péče*, Svazek III, Praha: Blahoslav, 1940.

Řád duchovenské služby Církve československé husitské, přijatý církevním zastupitelstvem, konaným ve dnech 8. a 9. 10. 2004 a vyhlášený v Úředních zprávách č. 2/2004 ze dne 31. 10. 2004. Schválen na 4. zasedání VIII. sněmu CČSH 25. června 2005 v Praze a vyhlášen v Úředních zprávách č. 4/2005 ze dne 25. 6. 2005 jako prováděcí církevní předpis k Ústavě Církve československé husitské. Novelizován církevním zastupitelstvem dne 6. 12. 2008 a vyhlášen v Úředních zprávách č. 5/2008 ze dne 10. 12. 2008.

SALAJKA, M.: *Sylabus praktické teologie*, Praha: Husův institut teologických studií v Praze, 2005.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*, Praha: Portál, 2000.

Elektronické dokumenty a jejich části:

<http://www.hits.zde.cz/>

<http://www.husiti.cz/ccshpd/index.htm>

<http://husiti.cz/poradna-psyche/nase-nabidka.html>

<http://husiti.cz/npk/index.php?page=onas1>

OPATRŇY, A.: *Pastorace v postmoderní společnosti*. Dostupné z www:
http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=104&sel_podtema=675&sel_text=1695.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: DOTAZNÍK PRO PASTORAČNÍ ASISTENTY.....	74
Příloha č. 2: DOTAZNÍK PRO FARÁŘE	77

Příloha č. 1: DOTAZNÍK PRO PASTORAČNÍ ASISTENTY

Vážená sestro,
Vážený bratře,

ráda bych Vás touto cestou poprosila o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je anonymní a je určen **výhradně ke studijním účelům**, spojeným s mou diplomovou prací na téma „**Význam, uplatnění a perspektiva pastoračních asistentů v Církvi československé husitské**“.

Velice Vám děkuji za ochotu a pomoc.

Nelli Echtnerová

1. Ohodnoťte prosím postavení pastoračních asistentů v CČSH? (1 – výborné, 5 – velmi špatné)

1 2 3 4 5

2. Jste spokojeni s finančním ohodnocením pastoračních asistentů?

- a) ANO
- b) NE – mám přivýdělek
- c) NE – nemám přivýdělek

3. Souhlasíte s kvalifikačními podmínkami, které musí pastorační asistent splňovat? Prosím zdůvodněte svou odpověď na spodním řádku.

- a) ANO
- b) NE
- c) částečně

.....

.....

.....

4. Uvítali byste během své služby doplňující kurzy, semináře, duchovní cvičení, společná setkávání pastoračních asistentů apod.? Pokud ano, uveďte prosím jaké.

- a) NE
- b) ANO

.....

.....

5. Jaké předměty by měli dle Vašeho názoru pastorační asistenti studovat? Na spodním řádku můžete uvést konkrétní předměty (např. praktická teologie, vývojová psychologie apod.). *U této otázky je možno zaškrtnout více odpovědí.*

- a) teologické
- b) psychologické, sociologické
- c) předměty zaměřené na: hospodaření, problematiku financování (fundraising) apod.
- d) jiné:

.....

.....

.....

6. Jaký stupeň vzdělání by dle Vašeho názoru měl pastorační asistent mít?

- a) základní
- b) středoškolské
- c) vysokoškolské – bakalářský titul
- d) vysokoškolské – magisterský titul
- e) jiné:

.....

7. Myslíte si, že se v budoucnu bude potřeba pastoračních asistentů:

- a) zvyšovat
- b) snižovat
- c) bude stále stejná

Příloha č. 2: DOTAZNÍK PRO FARÁŘE

Vážená sestro,
Vážený bratře,

ráda bych Vás touto cestou poprosila o vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je anonymní a je určen **výhradně ke studijním účelům**, spojeným s mou diplomovou prací na téma „**Význam, uplatnění a perspektiva pastoračních asistentů v Církvi československé husitské**“.

Velice Vám děkuji za ochotu a pomoc.

Nelli Echtnerová

1. Pracuje ve vaší náboženské obci pastorační asistent?

- a) ANO
- b) NE

2. Práci pastoračních asistentů shledáváte:

- a) velmi užitečnou a potřebnou
- b) nepotřebnou a zbytečnou
- c) užitečnou, ale církev by se obešla i bez pastoračních asistentů

3. Ohodnoťte prosím postavení pastoračních asistentů v CČSH? (1 = výborné, 5 = velmi špatné)

1 2 3 4 5

4. Myslíte si, že současný počet pastoračních asistentů v CČSH je:

- a) zcela dostačující
- b) nedostačující
- c) převyšující potřebu

5. V jakých oblastech by dle vašeho názoru měli pastorační asistenti působit?

.....
.....

6. Souhlasíte s kvalifikačními podmínkami, které musí pastorační asistent splňovat? Prosím zdůvodněte svou odpověď na spodním řádku.

- a) ANO
- b) NE
- c) částečně

.....
.....

7. Jaké předměty by měli dle Vašeho názoru pastorační asistenti studovat? Na spodním řádku můžete uvést konkrétní předměty (např. praktická teologie, vývojová psychologie apod.). *U této otázky je možno zaškrtnout více odpovědí.*

- a) teologické
- b) psychologické, sociologické
- c) předměty zaměřené na: hospodaření, problematiku financování (fundraising) apod.
- d) jiné:

.....

8. Jaký stupeň vzdělání by dle Vašeho názoru měl pastorační asistent mít?

- a) základní
- b) středoškolské
- c) vysokoškolské – bakalářský titul
- d) vysokoškolské – magisterský titul
- e) jiné:

.....

9. Myslíte si, že se v budoucnu bude potřeba pastoračních asistentů:

- a) zvyšovat
- b) snižovat
- c) bude stále stejná

**Význam, uplatnění a perspektiva pastoračních asistentů
v Pražské diecézi Církve československé husitské**

**The Importance, Use and Prospect of Pastoral Assistants in Prague
Diocese of Czechoslovak Hussite Church**

Nelli Echtnerová

Introduction of diploma thesis deals with importance of pastoral assistants in Czechoslovak Hussite Church (CHC). According to interviewed heads of the church the most important findings of this part is a fact that pastoral assistants are important group of employees who contribute to the development of the church especially in specialization and differentiation of spiritual management. References of heads of church were also basic for particular prospects of pastoral assistants in CHC that is seen mostly positively. Survey made among pastors and pastoral assistants brought important findings especially in a field of qualification of pastoral assistants and possibility of their further education. Analyzing batch control sheets of pastoral assistants cleared the most frequents fields in which pastoral assistants in Prague Diocese take part.